

Haaste nuorille Naumasille!

Olen ollut Naumasen sukuseuran toiminnassa mukana sen perustamisesta saakka. Heinäkuinen sukuseurapäivä kokouksineen, luentoineen ja aterioineen on tärkein kohtaustapaikkamme. Lapseni ovat myös tottuneet olemaan mukana, mutta seuraava osallistuminen saattaa jäädä väliin kun "siellä istutaan kuin kirkossa, eikä ketään samanikäisiä!"

Selvähän se, että sääntömääräinen kokous ei paljon nuorisoa nappaa. Mikä tämän seuran toiminnan jatkuvuuden kannalta tärkeän ryhmän saisi kiinnostumaan sukuseurasta ja osallistumaan mukaan toimintaan?

Vuosien varrella seuramme tapaamiset ovat muuttuneet eläväisemmiksi. Uusiin kiinnostaviin sukulaisiin tutustuminen on parasta antia. Sääntömääräinen kokous kuuluu asiaan, mutta vuosi vuodelta laadukkaammat ohjelmanumerot ovat tuoneet piristävän lisämausteen tunnelmaan. Oman sukumme nuoret esiintyjät ansaitsevat mahtavat kiitokset!

Nyt heitänkin haasteen teille – sukuseuran etäjäsenille – jotka ette vielä ole vanhempienne mukana tai perheenne kanssa osallistuneet toimintaan. Tai teille, joiden mielestä yhteiset tapaamisemme kaipaavat piristysruiskeen. Seuran puheenjohtaja ja hallitus ovat varmasti avoimia uusille ideoille, mitä seuraavassa tapaamisessa voisimme tehdä. Olisiko se Pedrin pesäpallomatsi, Jegorin jalkapalloturnaus, ikoninmaalaus, mölkkykisa, pubikierros vai korkeampaa kulttuuria? Naumasten nettisivut olisivat oiva paikka ajatusten vaihtoon. Some-kansaan kuuluvat nyt vieraskirja aktiiviseen käyttöön, klikkaa www.naumaset.com!

Tiedän, että Naumaset eivät ole hartaita tosikkoja ja tylsimyksiä vaan luovaa ja idearikasta porukkaa. Koko kirjo vauvoista vaareihin on rikkaus saada mukaan. Otatteko haasteen vastaan?

Ritva Naumanen

NAUMASEN SUKUSEURA RY

2015

JÄSENLEHTI N:O 9

www.naumaset.com

SISÄLTÖ

Haaste nuorille	3
<i>Ritva Naumanen</i>	
Hyvä Naumasen sukuseura	5
<i>Merja Naumanen</i>	
Tavattiin 05. 07. 2014	6
Aunen evakkotie	16
<i>Tauno Naumanen</i>	
Melkein Euroopan keskipiste, kaunis kulttuurikaupunki Vilna	22
<i>Seija Rönkkö</i>	
Muistikuvia isäni Kusti Naumasen elämäntaipaleelta	25
<i>Pirkko Siitonen</i>	
Matka kujeilevasta ketusta Kullervon rooliin	28
<i>Irja Louhio</i>	
Naumaset talon emäntinä	32
<i>Erkki Taipale</i>	
Malminetsinnän kenttätöissä	34
<i>Kyösti Hämäläinen</i>	
Runonurkka	40
Pietarissa käytiin 1910-luvulla kääntymässä evangelisluterilaiseen kirkkoon	42
<i>Kari Linnamaa</i>	
Vanhat kuvat kertovat	44
Naumasen Sukuseura ry:n jäsenet	45
Tiedotteita	46

NAUMASEN SUKUSEURA RY:N JÄSENLEHTI

TOIMITTAJA: Tauno Naumanen

ULKOASU JA TAITTO: Irja Louhio

ETUKANSI: Reetta Naumanen esiintyy
Naumasen Sukuseura ry:n kokouksessa 5.7.2014,
kuva Irja Louhio.
TAKAKANSI: Trombi Rääkkylän Jänisselällä 17.8.2014,
kuva Tauno Naumanen.

PAINOPIKKA

Kopijyvä Oy
Joensuu 2015

Kuva Irja Louhio

Naumaset sukuseura ry:n hallitus

Merja Naumanen
puheenjohtaja
Vattuniemenkatu 4 A 1
00210 Helsinki
p. 040 562 6609
merja.m.naumanen@gmail.com

Sari Hiltunen
hallituksen jäsen
Korsutie 3 B
80400 Ylämylly
p. 050 585 9167
sarihiltunen@oyk.fi

Seija Rönkkö
rahastonhoitaja
Polvijärventie 59 C
83460 Harinjärvi
p. 0400 510 517
seija.ronkko@gmail.com

Tauno Naumanen
lehden toimitus, varapuheenjohtaja
Nepenmäenkatu 1 A 1
80200 Joensuu
p. 050 403 9541
tauno.naumanen@netti.fi

Pirjo Kuosmanen
hallituksen jäsen
Kalevankatu 10 A 7
80110 Joensuu
p. 050 538 9265
pirjoanneli2010@hotmail.fi

Anja Pulli
hallituksen jäsen
Alavinkatu 2 B 14
83500 Outokumpu
p. 0503603696
anja.pulli@gmail.com

Sukuseuraan liittyminen

- Sukuseuran varsinaiseksi jäseneksi voidaan hyväksyä jokainen 18 vuotta täyttänyt henkilö, joka isän tai äidin puolelta on sukuun kuuluva tai joka avioliiton kautta on siihen liittynyt.
- Sukuseuraan voi liittyä ilmoittamalla puheenjohtajalle, hallituksen jäsenelle tai ilmoittamalla seuran internetsivulla olevalla lomakkeella osoite: www.naumaset.com
- Sukuseuran jäsenmaksu on kahden vuoden toimintakaudelta 25 €. Seuran tilinumero on: FI 8557 7053 2003 2085.
- Seuran jäsenen alle 18-vuotiaat lapset voivat liittyä nuorisojäseninä, jotka ovat vapaat jäsenmaksuista.

Hyvä Naumasan sukuseura

Aika rientää huimaa vauhtia, koska taas on käsillä vuoden 2016 sukukokouksen valmistelut ja sukulehti valmistui juuri, kun tuntuu, että vastahan edellinen tuli painosta. Onko näin, että kun ikää tulee lisää aika vain vilistää huomaamatta? Tein itse viime kesänä rohkean ratkaisun jäädä pois työstä tietämättä mitä seuraavaksi teen. Laskin olleeni työssä kolmekymmentä vuotta ja viisikymppisenä se alkoi tuntua hurjalle määrälle. Mietin ratkaisua pitkään ja ajatus tyhjän päälle hyppäämisestä pelotti. No, jokatapauksessa se kannatti, vaikka sapatti jäi lyhyeksi, sillä sain mielenkiintoisen työtarjouksen ennenkuin huomasinkaan. Kun yhden oven sulkee, toinen avautuu halusit tai et. Haave oman ruokakirjan kirjoittamisesta ja ehkä oma yritys jäivätkin tulevaisuuteen.

Tästä aasinsiltana tulevaisuus - se on nuorten myös sukuseurassamme. Sain palautetta viime kokouksen jälkeen, että monet toivoivat yhteistä tekemistä ja nuoremmat sukumme jäsenet ehkä vähän kyllästyivät virallisissa osuuksissa, mutta esityksistä on pidetty. Lisäksi toivottiin, että tutustuttaisiin eri sukuhaarojen osalta toisiimme paremmin.

Otamme kaikki nämä palautteet huomioon, kun kokoonnumme sukuseuran hallituksen kanssa, jossa käymme läpi seuraavaa sukukokouspaikkaa ja -ohjelmaa. Myös te voitte lähettää ideoita sukukokouksen ohjelmaan liittyen suoraan minulle sähköpostitse.

Lehden kanteen valittiin tällä kertaa nuoren sukuseuran jäsenen kuva, jota ainakin itse pidän oikein onnistuneena kuvaamaan nuorten osuutta toiminnassamme - toki unohtamatta jäseniä, jotka ovat jaksaneet olla innokkaasti mukana koko sukuseuramme lyhyen, mutta myös toivottavasti antoisan historian ajan. Kiitokset jälleen ker-
ran kaikille kirjoittajille sekä Irjalle ja Taunolle lehden toimituksesta.

Toivottavasti keväänne ja kesänne on oikein valoisa ja kaunis.

Kuva: Marko Björs

*Helsingissä 04.03.2015
Merja Naumanen
Sukuseuran hallituksen puheenjohtaja*

Tavattiin 05.07.2014

Naumasen Sukuseuran kokous Outokummun Wanhassa Pajassa

OHJELMA

12.00 –13.00 Keittolounas

13.00–14.00 Vuosikokous

14.00–14.15 Tauko

14.15 –15.00 Historioitsija Heikki Tarma/ Vanhanajan sääennustukset ja Outokummun historiaa.

15.00 –17.00 Kiehtovaa kaivoshistoriaa - opastettu kierros Vanhalla kaivoksella tai omaa vapaa-aikaa.

17.00–20.00 Päivällinen/Karjalainen pitopöytä. Ruokailun alussa ohjelmaa:
- Harmonikansoittoa, Reetta Naumanen
- Jokipadan tanssiesitys

▲ Yhdet hymyt ennen kotiin lähtöä. Naumasan Suku-
seuran tapaamiseen osallistujia 5. 7. 2014.

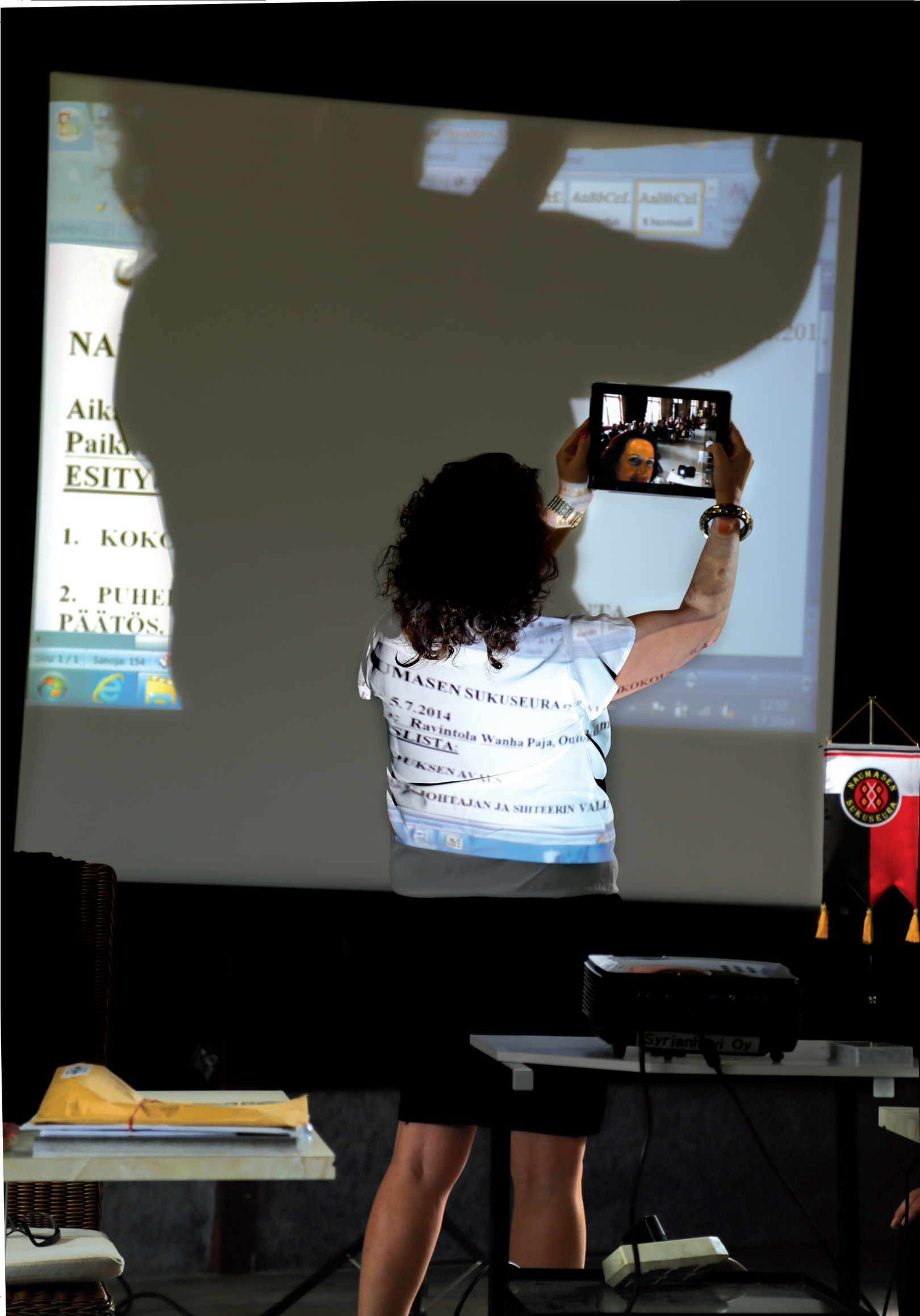
Kuvaaja Tauno Naumanen, kuvankäsittely Irja Louhio.

▲ Nykyisin ravintolaksi kunnostettu ja myös kokouspaik-
kana toimiva Wanha Paja alkuperäisessä käytössä ja asussa
1940-50-luvulla. ▶

Kuvat Outokummun Kaivostalon kokoelmat.

▲ Wanha Paja oli sopiva kokouspaikka lämpimänä ke-
säpäivänä. Kokousvieraita saapuu, vasemmalla Rauha
Haapasalo, Seija Rönkkö ja Raimo Piiparinen.

Kuva Irja Louhio.

► Pöydän ympärillä vasemmalta: Eeva Naumanen,
Anja Pulli, Esa Koponen ja Aune Naumanen.

Kuva Tauno Naumanen.

◄ Vieraissella sivulla Merja Naumanen virittelee
sähköistä kokousvälineistöä. Vielä yksi "selfie" ennen
kokouksen alkua.

Kuva Irja Louhio.

▼ Tapaamiseen oli ilmoittautunut n. 90 osallistujaa. Kuvassa mm. vasemmalta: Pirkko Naumanen, Liisa Riikonen,
Mauri Naumanen ja seisomassa Mika Asikainen. *Kuva Irja Louhio.*

◀ Vasemmalta: edessä Pauli Viljamaa, Vilho Naumanen, Ritva Lappi, seisomassa Pauliina Naumanen tyttänsä kanssa, Heikki Viljamaa ja Lea Viljamaa.

Kuva Tauno Naumanen.

▼ Vasemmalta: Päivi Tirronen, Mauri Naumanen ja Supi Taipale. Kuva Irja Louhio.

▼ Vasemmalta: edessä Teemu Kiiskinen, Onni Kiiskinen, Pirkko Naumanen, Raili Oinonen, Meeri Asikainen, Pentti Asikainen ja Anu Asikainen. Kuva Tauno Naumanen.

▲ Vasemmalta: Maire Naumanen, Mira Naumanen, Joel Rantala, Julia Cotoy ja Keijo Naumanen.

Kuva Irja Louhio.

▲ Vasemmalta: Patrik Kettunen, Niklas Kettunen, Liisa Naumanen, Kauko Naumanen, Ritva Naumanen ja Merja Naumanen.
Kuva Merja Naumanen.

▲ Mukavaa pöytäseuraa, kuvassa Jarkko Naumanen. *Kuva Irja Louhio.*

► Vasemmalta: Rauha Haapasalo ja Aino Koskenkorva. Edessä Jonni Korhonen ja Joonas Korhonen. *Kuva Irja Louhio.*

▲ Tauon jälkeen historioitsija Heikki Tarma kertoi meille mielenkiintoisia tarinoita vanhan ajan sääennustuksista ja Outokummun historiasta.

Kuva Irja Louhio.

▲ Ohjelmaan kuului halukkaille opastettu kaivoskierros. Oppaana oli Outokummun matkailun kehittämisspäälikkö Ulla-Riitta Moilanen. Kuva Irja Louhio.

▲ Erkki Taipale on koonnut laajan Naumasten henkilöluettel-
lon. Se on ollut suosittu ja painokset on loppuunmyyty. Hän
kertoi kirjan sisällöstä ja työprosessista, sekä vastasi esille
tulleet kysymyksiin.

Kuva Irja Louhio.

▼ Väliajan kahvitauolla vasemmalta: Tapani Naumanen,
Raimo Piiparinen, Terttu Naumanen ja Tapio Naumanen
Kuva Irja Louhio.

▲ Vasemmalta: Teemu Turunen, Eelis Turunen, Kati Turunen, Tapani Naumanen, Raimo Piiparinen, Terttu Naumanen, Tapio Naumanen, Marita Naumanen ja edessä Enni Turunen.

Kuva Tauno Naumanen.

▲ Nuoruuden ystävät ja serkukset, vasemmalta: Anja Räsänen o.s. Naumanen ja Annikki Elonen o.s. Kuosmanen.

Kuva Irja Louhio.

◀ Sisaret vasemmalta: Annikki Elonen ja Liisa Säynätjoki, sekä serkku Pirkko Siitonen.

Kuva Irja Louhio.

▲ Puheen sorina täytti ensin Wanhan Pajan klo 17:00 kun kokoonnuimme päivälliselle ja asetuimme pöytiin Reetta Naumasen harmonikkamusiikin tunnelmissa. Takana oli lämminhenkinen ja mielenkiintoinen päivä. Meitä odotti karjalainen pitopöytä, mutta ennen sitä saimme kuulla musiikkia ja nähdä vauhdikasta tanssia.

Kuva Irja Louhio.

▼ Reetta Naumanen tunnelmoi hanurilla.

Kuva Irja Louhio.

▼ Jokipadan tanssiryhmä vauhdissa. Vasemmalla Miina Ahonen ja

Sami Määttänen, oikealla Elina Mutanen ja Mirko Piitulainen. Kuva Irja Louhio.

▲ Etupöydässä viereisellä sivulla vasemmalta Reetta Naumanen, Kyösti Hämäläinen, Arvo Naumanen, Päivi Naumanen ja selin Tatu Naumanen. Keskellä Seija Rönkkö, Rauha Haapasalo ja Jaana Haapala. Ylhäällä etupöydässä Kauko Kuosmanen, Pentti Kuosmanen, Maija-Riitta Kuosmanen ja Pertti Louhio. Selin Pirjo Kuosmanen, Liisa Säynätjoki ja Annikki Elonen.

Kuva Irja Louhio.

► Tapaaminen päättyi tältä erää, viiri alas ja seuraavan kerran salkoon vuonna 2016.

Kuva Irja Louhio.

◀ Junioripari Sami Määttänen ja Miina Ahonen, Jokipadan tanssijat ry.

Kuva Irja Louhio.

Aunen evakkotie

Vuoden 1939 syksyllä ihmisten mielialat Suomessa olivat levottomat. Koko syksyn oli itärajalle tullut muualta Suomesta linnoitustöihin miehiä, jotka oli majoitettu eri taloihin. Näin oli käynyt myös Impilahden pienessä Lemetin kylässä. Kansakoulut oli lakkautettu ja sotilaita majoitettu myös niihin. Kaikki pieneläimet, kuten lampaat ja vasikat, teurastettiin vain lehmät ja hevoset jätettiin. Lemetin kylässä asui Eemil Kuikka (s. 1898) perheineen. Perheeseen kuului vaimo Marian

(s. 1894) lisäksi mummi Katri ja viisi lasta: Eero 13 v, Paavo 11 v, Aune 8 v, Tauno 5 v ja Niilo 3v. Äiti Maria oli viimeisillään raskaana. Isä Eemil elätti perhettään metsä- ja uittotöillä. Talossa oli viisi lehmää ja hevonen lisäksi pientä karjaa. Elettiin luontaistaloudessa, kaupasta ostettiin oikeastaan vain suola ja kahvi. Itse viljeltiin perunat ja juurekset.

Kuikan talossa oli tupa ja kaksi kamaria, joista toisessa oli nyt sotaherrojen toimisto. Mummo Katri ihmetteli kovasti sotaherrojen pökkurointia, jota siviilihenkilöt eivät oikein ymmärtäneet.

Talvisota alkaa

Ihmisten pelot muuttuivat todeksi, kun 30.11.1939 alkoi Talvisota.

Lemetin kylältä Neuvostoliiton rajalle oli matkaa noin neljäkymmentä kilometriä. Tästä syystä evakointikäsky tavoitti Kuikan perheen jo 3.12.1939 klo 15. Aikaa lähtöön annettiin kaksi tuntia. Mukaansa sai ottaa vain sen mitä pysyi itse kuljettamaan. Kysymykseen mitä Aune muisti silloisesta tapahtumasta hän vastasi: ”*Sen muistan, kun tupa oli juuri lämmitetty ja hiilet vedetty hellan perälle. Ne kiiluivat vielä. Ja lisäksi muistan, että sauna jäi lämpiämään.*” Kysyin, miksi sauna oli lämpenemässä? ”*Äiti odotti lapsen kohta syntyvän*”. Lähtö oli nopea, linja-auto vei evakkoon lähtijät Koirinojan asemalle. Tämä oli Aunen ja muiden lasten ensimmäinen matka

▲ Aune Naumanen (o.s. Kuikka).

linja-autolla, joka jo sinällään oli uusi kokemus. Koirinojan asema oli täysin pimennetty pommitusten pelossa. Oli kova pakkanen. Koko perhe ohjattiin pimeään junaan. Tässä sekamelskassa perheen Tauno poika eksyi muusta perheestä, mutta löytyi toisesta vaunusta sukulaisten seurasta. Odottelun jälkeen juna lähti kohti tuntematonta määränpäättä. Heti junan lähdettyä Maria äidin synnytys alkoi. Junan vaunusta eristettiin yksi nurkka ja isä näytti lampulla valoa. Näin syntyi perheen kuudes lapsi, tyttö, liikkuvan junaan. Juna pysähtyi Harlunasemalle, jossa lotat kävivät pesemässä pienen tyttövaivan.

Ensimmäinen majapaikka

Kuinka kauan matkaan kului aikaa, sitä Aune ei osannut sanoa. Juna joutui odottelemaan risteysasemilla sotilaskuljetusten vuoksi. Vihdoin se pysähtyi Liperin Käsämässä, ja heidät siirrettiin kansakoululle majoitukseen. Isä Eemil oli päässyt saattamaan perhettään, koska lapsia oli paljon ja vaimo raskaana. Liperiin päästyä isä sai heti kutsun palata rintamalle, ja äiti vietiin pie-

nen vauvan kanssa sairaalaan. Perhe jäi mummi Katrin vastuulle. Talven tapahtumista Aunella ei ole muistikuvaa. Talvisota päättyi 13.3.1940 jonka jälkeen sotilaita alettiin kotiuttaa. Sotilaita majoitettiin myös Käsämän koululle, joten Kuikan perheellä oli muutto edessä.

Toinen majapaikka

Keväällä 1940 Kuikan perhe määrättiin siirtymään Tuusniemelle. Heille osoitettiin asuinpaikaksi Pikkupappilan väentupa, joka on edelleenkin pystyssä. Väentuvassa oli jo toinen perhe kuuden lapsen kanssa, joten samassa tuvassa asui kuusitoista henkilöä. Asuinpaikka oli Juojärven rannalla, jossa lapsilla oli hyvät uinti- ja leikkipaikat. Kesän aikana siirtolaislapsille järjestettiin koulua kolmen viikon ajan. Tänä aikana Aune sai suorittua kaksi vuosiluokkaa hyväksyttävästi.

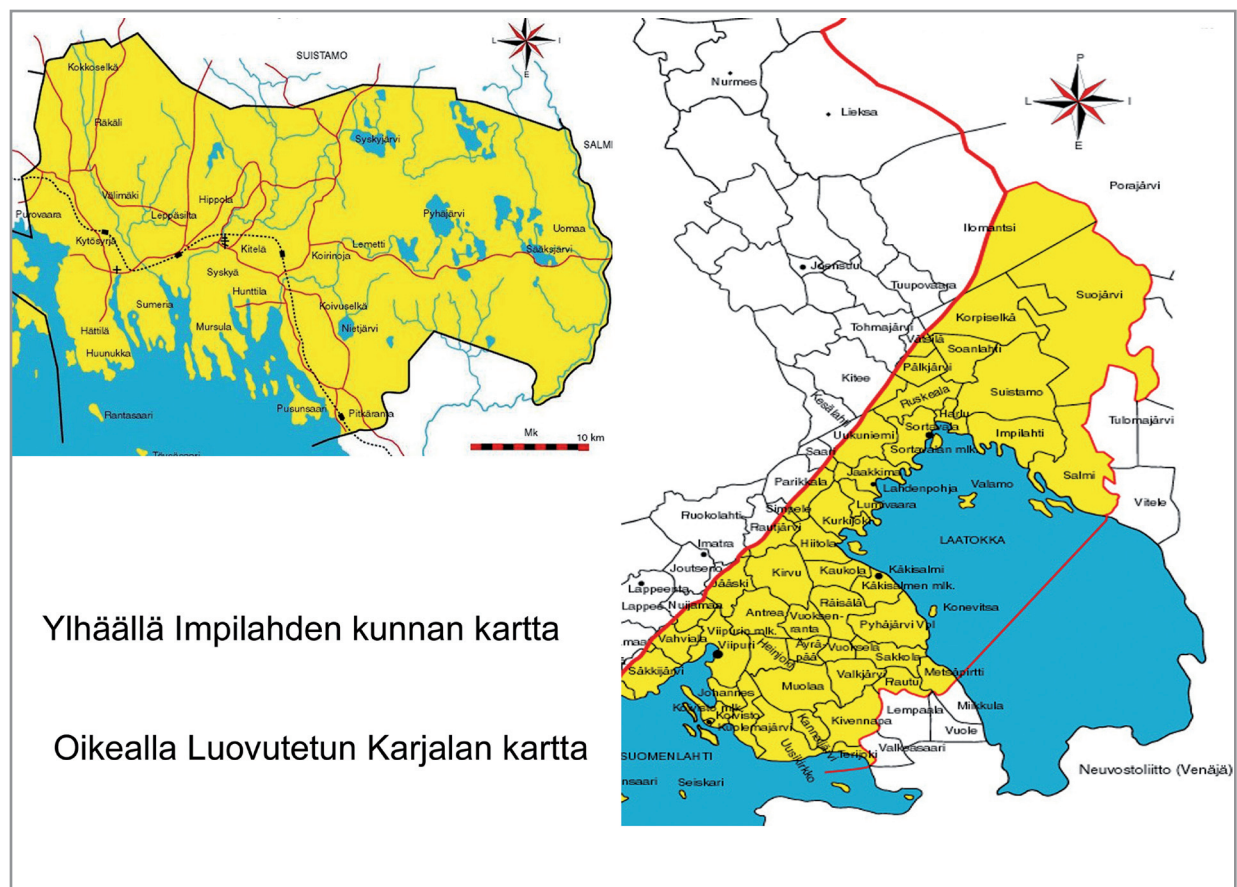
Perhettä kohtasi suuri murhe. Junaan syntynyt Elsa-sisko sairastui keuhkokuumeeseen ja kuoli puolivuotiaana. Isä pääsi lomalle kantamaan pienen arkun Tuusniemen hautausmaalle.

”Näen vieläkin surullisen saattojoukkomme pienen hautakummun ympärillä. Mielessä kysymys: Miksi?” Sinne jäi sisko, sillä syksyllä oli taas muutto edessä.

Kolmas majapaikka

Tällä kertaa Kuikat siirrettiin Kiuruveden pitäjään Ryttynkylään. Siellä majapaikaksi osoitettiin Luhantalo, jonka isäntäväki oli Tikkasia. Talossa asui vanha pariskunta lapsineen, tosin pojista oli osa rintamalla. Talo oli suuri ja vanha. Tupa oli valtavan iso ja uuni suorastaa mahtava kivikasa. Uunin päällinen oli talvipakkasella pienempien lasten mieluinen leikkipaikka. Miehet olivat rintamalla ja äiti Marian työpanos tarvittiin tilan töihin. Läheisen järven jäädyttyä pojat tekivät luistimet sahanterästä ja puupölkystä. *”Minäkin sain näyttää osaamistani luistimilla”*, Aune muistelee.

Kevättalvella 1941 tuli taas tieto, että muutto on edessä. Kouluvuosi jäi kuukautta vaille, mutta todistus oli kuitenkin hyvä.

Ylhäällä Impilahden kunnan kartta

Oikealla Luovutetun Karjalan kartta

Neljäs majapaikka

Tuli tieto, että perheen lopullinen sijoituspaikka olisi Liperi. Eli palattiin takaisin sinne mistä lähdettiin. Kuikat saivat asuttavakseen pienen mökin, jossa asui jo ennestään Saavalaiset Impilahdelta. He asuivat tuvanpuolella ja Kuikan perheelle jäi kamari, joka oli niin pieni, etteivät kaikki sopineet siellä nukkumaan. Onneksi pihassa oli aitta, jonne lapsille saatiin kesäksi pe-tipaikat. Isä komennettiin taas rintamalle, sillä jatkosota alkoi juhannuksena 25.6.1941. Äiti kävi töissä Siikasalmella Parviaisen talossa. Aune oli kymmenvuotias ja hänen huoleksi jäi kahden lehmän hoito, koska mummi Katri ei enää oikein jaksanut. *"Tunsin tuolloin itseni tärkeäksi karjakoksi".*

Rintamalinjan siirryttyä kauemmaksi Saavalaiset lähtivät takaisin Impilahdelle ja mökki jäi kokonaan Kuikan perheen käyttöön. Lapset kävivät koulua Komperon koululla, jonne oli lyhyt matka. Läheisestä Siikakoskesta ongittiin kaloja ja uitiin. *"Perheet olivat kylällä suuria. Poikia oli paljon enemmän kuin tyttöjä, opin pitämään puoleni tyttönä."*

"Seuraavana keväänä opettaja sai kutsun rintamalle ja kevätlukukausi jäi lyhyeksi. Olin silloin yläkoulun kolmannella luokalla", Aune muisteli

Paluu Karjalaan

Asemasodan aikana kesällä 1943 tuli muutto takaisin Karjalan kotiin. Isä Eemil oli kotiutettu ikänsä perusteelle. Äiti Maria jäi nuorempien poikien kanssa Liperiin, koska perunat ja vihannekset olivat maassa. Ne muodostivat tuohon aikaan ruuan perustan, ja niitä ilman ei voinut lähteä talvea viettämään. Tavaravaunuun lastattiin kaikki omaisuus myös lehmät ja muut eläimet. Lisäksi mukana oli karjan tarvitsemat rehuvarat. Näiden keskellä perhe matkasi takaisin Impilahdelle. Matka kesti monta päivää, sillä sotilasliikenne radalla oli vilkasta ja siviilijunat joutuivat asemilla odottamaan. Mummo oli jo vanha ja huonokuntoinen, joten lehmien hoito jäi taas kaksitoistavuotiaan "Aune-karjakon" harteille. Pysähdysasemilla maidon ostajia riitti, sillä maitoa jäi yli oman tarpeen. *"Hygieneataso ei junassa ollut kovin korkealla, mutta kukaan ei tullut kyselemään hygieneapassia eikä parasta ennen päiväystä",* Aune naurahtaa.

Vihdoin saavuttiin Koirinojan asemalle. Kun tavarat ja eläimet oli saatu purettua vaunusta, alkoi käki kukkua kuin toivottaakseen meidät tervetulleiksi takaisin kotiin. Näky kuitenkin oli surullinen, tykkitulo oli pirstonut puuston, ja tuho oli täydellinen. Talvisodan "Kenraalimottiin" kuului osia Lemetinkylästä. Kotitalostakaan ei ollut edes kivijalkaa jäljellä Asunnoksi heille osoitettiin valtion teettämä "pahviparakki." Mujusen perhe oli tullut aikaisemmin, ja he asuivat jo parakissa. *"Joten meitä asui kymmenen henkeä samassa tilassa. Sopua tarvittiin."*

Räjähtämättömiä tykin ammuksia, käsikranaatteja ja kiväärin panoksia piti kerätä pois liikkumispaikoilta ja pelloilta. Perheen Tauno poika oli kerännyt munakranaatteja saunan oven yläpuolelle p riviin. Isä oli huomannut ne ja vienyt pois. Onnettomuuksiakin räjähtämättömistä ammuksista sattui. Heidän onneksi perhe säästyti niiltä.

Koko kylän rakennukset olivat palaneet, joten ensimmäiseksi piti rakentaa karjalle suoja ennen talven tuloa. Isän ja poikien pitkien päivien tuloksena karjasuoja valmistui ennen syksyä. Syksyllä kerättiin metsästä sieniä ja puolukoita, joita Aunekin kävi myymässä Pitkärannassa. Matkaa sinne oli kahdeksantoista kilometriä ja se kuljettiin pyörällä.

Kylässä oli myös venäläisten sotavankien leiri, jossa lapset kävivät vaihtamassa piikkilanka-aidan välistä ruokaa vankien tekemiin leikkikaluihin. Lähellä oli myös suomalaisten sotilaiden lepoparakit. Heiltä lapset saivat näkkileipää, ja maitopullo kävi hyvin toisin päin kauppatavarana.

Sotilaat järjestivät mieleen painuneen äitienpäiväjuhlan. He hakivat äidit suurelta alueelta autolla juhlaan. *"Ensi kerran kuulin kuinka sahalla soitettiin ja tunnelma oli muutenkin koskettava",* Aune muisteli tilaisuutta. Syksyllä alkoi supistettu koulu Koronpohjan eräässä ehjäksi jääneessä talossa. Yksi opettaja opetti kuutta eri luokkaa. Matkaa kouluun oli kaksitoista kilometriä, ja sen Aune kulki joka päivä Tauno veljensä kanssa edestakaisin jalan. Aamulla lähdettiin seitsemän aikaan kouluun, ja kuuden kilometrin päässä oli ensimmäinen asuintalo, jossa syötiin eväitä ja lämmiteltiin. Koululla oli ruokailu kello yksitoista ja toiveena oli, että saisi täyden lauta-

▲ Aunen koti Harmaasalolla.

sellisen ruokaa. Keväällä liikenne vilkastui Pitkärannan välillä ja koululaiset pääsivät usein sotilasajoneuvojen kyytiin.

Myöhemmin keväällä liikenne rajalta päin lisääntyi, sillä haavoittuneita tuotiin autoilla sisämaahan hoitoon. *”Monesti autot pysähtyivät meidän kaivon kohdalla, ja saattajat hakivat haavoittuneille vettä”*, Aune muisteli. Jälleen alkoi tulla hevoskuormittain evakkoja tavaroineen ja elämineen.

”Ei näyttänyt hyvältä tulevaisuus”, Aune huokasi. Isä oli rakentanut sauna ja sai sen valmiiksi, mutta kiuasta ei ehtinyt laittaa. Taas pieneläimet teurastettiin ja lehmät kuljetettiin irrallaan pitkiäkin matkoja. Aunen vanhin veli Eero joutui karjankuljetukseen.

Toinen evakkomatka

Matka oli pitkälti ensimmäisen kertausta. Nyt lähdettiin päivällä härkävaunuissa, mutta erona oli se, että oli lämmin kesä. Härkävaunut lastattiin täyteen ihmisiä. Makuupaikat olivat kahdessa kerroksessa. Ennen lähtöä tuli vielä ilmahälytys, ja kaikki pakenivat läheiseen metsään suojaan. Matka kesti monta vuorokautta, koska risteysasemilla jouduttiin taas odottelemaan sotilasjunia. Juna kulki pohjoista rataa pitkin Pohjanmaalle ja päättyi Alavuuden asemalle. Sieltä matka jatkui autolla Kuortaneelle Mäyryn kylään Rantalan taloon, johon majoittui kaksi perhettä. *”Meidät sijoitettiin tupaan ja Kokon perhe kamareihin. Talo oli vanha ja rottien valtaama. Pojat aloittivat välittömästi rottasodan,”* Aune

kertoi.

Isä lähti etsimään omia lehmiä pitäjältä ja löysikin ne. Lehmät tulivat eri kuljetuksena ja ne piti tunnistaa. Lähellä oli Heikkilän koulu, jonne pääsi Lapuanjoen yli rakennettua ponttonisiltaa pitkin. Nuoremmat veljet olivat vielä koulussa ja Aune jatkoluokilla. Nuorta väkeä oli kylällä paljon ja kinaa syntyi lähinnä siitä, mitä jokin sana tarkoitti. Murteet olivat niin erilaiset. Aune kävi naapureissa perunan nostossa, lampaiden keritsemisessä ja viljan puinnissa. Näissä töissä oli hyvänä puolena se, että sai syödä mahansa täyteen. Korttiaikana ruokaa oli tarjolla niukasti.

Kevättalvella tuli taas perheeseen surua, kun Katri mummo kuoli. Hänet haudattiin Kuortaneen kirkkomaahan.

Kesän 1946 Aune oli Lahdessa äidin serkun perheessä lapsenlikkana. Ikävä oli kova omaa perhettä, ja syksyllä hän tulikin takaisin rippikouluun. Matkaa rippikoulupaikkaan oli kymmenen kilometriä ja se kuljettiin päivittäin edestakaisin jalan. Koulua kesti kaksi viikkoa syksyllä ja keväällä.

Kevättalvella tuli tieto, että Kuikan perheelle oli myönnetty pika-asutustila Kuusjärven Harmaasalolta. Isä ja äiti kävivät katsomassa tilaa. Kun muuta ei ollut tarjolla, he päättivät ottaa sen. Tila oli kylmätila, ei mitään rakennuksia eikä peltoa. Tilan koko oli noin neljäkymmentä hehtaaria.

Isä lähti Kuortaneelta Harmaasalolle kaatamaan rakennuspuuta sahausta varten.

Vanhin veli Eero oli sairastellut talven aikana, ja hän oli ollut Seinäjoen sairaalassa hoidettavana.

▲ Aunen ja Olavin yhteinen koti Autio tilalla Harmaasalolla.

Hänet kotiutettiin ja äidin hyvästä hoidosta huolimatta hän menehtyi toukokuussa keuhkokuumeeseen kaksikymmentäkaksivuotiaana. Isä tuli puunkaatoressulta kotiin poikansa hautajaisiin. Eero haudattiin mummin viereen Kuortaneen kirkkomaahan. Näin oli perhe pienentynyt kahdella hengellä Kuortaneella ollessa.

Kohti Kuusjärven Harmaasaloa

Edessä oli jo tutuksi tullut matkustaminen härkävaunussa tavaroineen ja eläimineen. Nyt muutettiin Länsi-Suomesta Itä-Suomeen. Äiti ja Niilo jäivät vielä Kuortaneelle, koska jälleen piti myös perunat ja juurekset saada mukaan talven varalle. Sinne jäi vielä osa lehmistä. Vastuu emännyydestä ja karjasta jäi Aunelle. Hän oli tuolloin viisitoistavuotias.

Ei alkanut perheen muutto kovin miellyttävästi. Perhe saapui eräänä iltana Harmaasalolle Madja ja Heikki Sorsan taloon, josta heille oli luvattu majapaikka. Perheen tultua tupaan Aune kertoi keskustelusta näin: *”Isä Eemil kysyi: Missä se talon isäntä on? Johon Madja vastasi: Tuolla riihesähän se on. Isä ihmetteli, että mitä varten isäntä on tähän aikaan riihessä?”*. Silloin vasta paljastui, että isäntä oli kuollut edellisenä yönä.

Madjalla oli kolmevuotias Katri-tyttö, josta tuli kaikkien lemmikki ja Aunelle pikkusisko.

Siitä alkoi koko perheen työurakka. Isä rakensi saunaa ja lapset alkoivat raivata pajukoita pelloiksi.

Syksyllä äiti ja Niilo tulivat lopputavaroiden ja loppujen lehmien kanssa Harmaasalolle. Aunen elämä helpottui, kun äiti otti ruokahuollon ja karjanhoidon vastuulleen. Se talvi oli viimeinen evakkotalvi. Seuraavana kesänä rakennettiin saunamökki, johon koko perhe muutti. Kylällä

talkoohenki oli voimakas. Pellon raivauksesakin oli erään kerran neljäkymmentä henkeä talkoissa. Emännät tulivat leivonnaisineen ja korvikkeineen ruokkimaan talkoolaisia. Kylähenki oli mahtava. Peltoa perhe raivasi kuuden hehtaarin verran. Koneita ei ollut vaan työt tehtiin käsin.

Syksyllä alkoi koululla opinto- ja Marttakerhot. Väkeä oli paljon ja tuvat ja luokat täynnä erikäisiä ihmisiä.

Isäntä Herman Miinalainen oli koulun rahastonhoitaja. Hän oli huomannut Aunen näppäräksi tytöksi, ja pyysi tämän kuusitoistavuotiaan neitosen koulun keittäjäksi ja siivoojaksi. Lapsia oli koulussa paljon ja koulua käytiin ajoittain kolmessa paikassa: koululla, koulun vieressä olevassa Kirkisen tuvassa ja Onttilan mäellä Piiröisen tuvassa. Aune hoiti kaikkien kouluruokailun ja vei vesikelkalla ruuan näihin kahteen muuhun pisteeseen. Lisäksi hän hoiti koulun siivouksen ja lämmityksen. Oli nuorella naisella rohkeutta ottaa tällainen vastuullinen työ vastaan. Eikä ruokamyrkytyksiä tapahtunut, sillä kaikki ruoka valmistettiin aina alusta saakka itse. Alkuun Aune sai opettajilta apua, mutta hoiti sitten työn itsenäisesti.

Isä Eemeli oli saanut poikien kanssa talon hirret kaadettua ja vedettyä rakennuspaikalle. Syksyllä 1949 isä alkoi sairastella. Sairaus todettiin keuhkosityväksi, eikä sitä voitu enää leikata. Isä sairasti Outokummun sairaalassa noin kuukauden ja nukkui sitten pois. Aune palasi äitinsä tueksi kotiin ja kutoi kotona kankaita ja mattoja myös vieraille. Varsinainen asuintalo valmistui 1952, taloa tekemässä oli ulkopuolinen kirvesmies ja pojista Paavo. Talossa oli tupa ja kaksi kamaria. Seuraavana vuonna tuli koululle keittäjän paikka auki ja Aune valittiin tehtävään. Koululla oli kaksi opettajaa, joista Laila Tenhamo oli myös Impilahden evakkoja ja opetti kahta alinta luokkaa. Ylempiä luokkia opetti kevään ylioppilas Sirpa Nettamo.

Kylätoiminta oli tuolloin vilkasta naapurikylien Sätöskosken ja Kokonvaran kanssa. Kylien väliset urheilu- ja hiihtokilpailut pidettiin joka vuosi. Kokonvaaran kanssa oli myös näytelmäkilpailut Kisapirtillä. Aune toimi myös pitokokkina lähikylillä.

Uusi asuinpaikka

Aune avioitui 7.12.1958 Olavi Naumasan kanssa. He muuttivat asumaan tilalle Autio, Harmaasalolla. Heidän nimiinsä tuli myös metsäpalsta Louhisuo Riihikankaalta. Tilalle oli rakennettu omakotitalo ja muut rakennukset rakennettiin myöhemmin. Heille syntyi neljä poikaa: Arto 1960, Reijo 1962, Kari 1965 ja Tero 1972. Eläntönsä Aune ja Olavi saivat maanviljelyksestä ja lypsykarjasta. Tilalla tehtiin sukupolvenvaihdos 1989, ja se siirtyi vanhimmalle pojalle Artolle. Aune ja Olavi ostivat samana vuonna Toivola nimisen omakotitalon Sätöskosken Killinkuivalta ja siirtyivät viettämään eläkepäiviään sinne ja asuvat edelleenkin siellä. Jälleen Aunelle tuli uusi koti ja asuinpaikka.

Lapsenlapsia heillä on seitsemän ja syksyllä 2014 nuorin poika Tero ja hänen vaimonsa Katri adoptoivat Etelä-Afrikasta tummat siskokset, viisivuotiaan Ellan ja kolme ja puolivuotiaan Sennin. Adoptiolain mukaan lapset perivät myös sukulaisuussuhteen, joten lapsenlapsia on nyt yhdeksän.

▲ Aunen ja Olavin nykyinen asuinpaikka Sätöskosken Killinkuivalla.

Näin tuli vielä Aunen ja Olavin elämään yksi yllätys, kun heistä tuli kahden tumman tytön mummi ja ukki.

Kun tarkastelee Aunen elämää, niin siinä olisi elämän ohjetta monelle nuoremmalle, kuinka kaikkea ei saada nyt ja heti. Elämässä on selviytävä vaikeistakin koettelemuksista peräänantamattomalla työllä ja uurastuksella.

Aune tunnetaan kylälaisten keskuudessa valoisana, auttavana ja hyväntuulisena ihmisenä.

▲ Aunen ja Olavin kahvituokio nykyisessä kodissa.

◀ Vasemmalla Aune, Ella, Senni ja Olavi.

Melkein Euroopan keskipiste, *kaunis kulttuurikaupunki Vilna*

maanviljelijät ja käsityöläiset olivat tuoneet myytävää. Arkkitehtuurisesti kaupunki oli mielenkiintoinen sekoitus keskiaikaista kaupunkikuvaa, neuvostoajan betonihiirivityksiä ja bisneskeskustan pilvenpiirtäjiä. Vilnan vanhan kaupungin osaa on muokannut kaupungin historia ja muuttuva kulttuuri ja sen rakennukset on rakennettu useiden vuosisatojen aikana. Siksi sieltä löytyykin Euroopan mahtavimpien arkkitehtuurin suuntausten, kuten goottilaisen, renessanssin, uusklassisen ja barokin ajan taidonnäytteitä rinta rintaan.

Tyttäremme aloitti neljän kuukauden työt syyskuun alussa Vilnassa. Kävimme tapaamassa häntä siellä syyskuun lopulla. Vilna on Liettuan pääkaupunki, asukasmäärältään Helsingin kokoinen. Suurin osa Vilnan asukkaista on liettualaisia mutta siellä asuu myös puolalaisia, venäläisiä sekä valkovenäläisiä. Vilna tarjoaa paljon erikoista nähtävää ja koettavaa. Tunnelma paikan päällä on keskieurooppalainen, paikoin keskustan arkkitehtuurin ansiosta jopa välimerellinen. Vilna toimi vuonna 2009 Euroopan kulttuurikaupunkina ja on Joensuun ystävyyskaupunki. Lentomatka Helsingistä Vilnaan kesti reilun tunnin. Hintatasoltaan Liettua oli edullinen. Liettuan rahayksikkönä oli Liti (1€ noin 3,5 LTL). Vuoden 2015 alussa Liettua siirtyi Euroon. Vilnasta 20 kilometriä pohjoiseen sijaitsee Euroopan maantieteellinen keskipiste, joka on nimetty Europos Centrakseksi.

Saavuimme Vilnaan aurinkoisena syyskuuisena lauantaina. Iltapäivän vietimme tutustuen kaupunkiin. Kävimme markkinoilla johon

Vanhankaupungin kadut noudattelevat mäkisen maaston muotoja sulkien sokkeloihinsa yli tuhat rakennusta. Kävimme myös tutustumassa uudempaan rakennustyyliin. Moderni **kauppakeskus Europa** sijaitsee **Neris-joen** pohjoispuolella tornitalojen keskellä. Ruokailimme kauppakeskuksessa espanjalaisessa ravintolassa jonka ikkunoista näkyi tornitaloja, mm. Swedbankin, Radisson hotelli.

▲ Trakain linna.

Trakai ja karaiimit

Sunnuntaina läksimme linja-autolla lähellä sijaitsevaan **Trakain** kaupunkiin, matkaa oli noin 27 km. Liettuan ollessa Itämereltä Mustallemerelle ulottuva suurvalta 1400-luvulla, toimi Trakai maan pääkaupunkina. Kaupungin suosituin nähtävyys on **Trakain linna**. Linna on rakennettu jo 1300-luvulla. Vuosisatojen aikana linna on ollut puolustusrakenteena, asuinlinnana, kuninkaallisena kesäasuntona ja jopa vankilana. Linna sijaitsee Galve-järven saarella. Linna edustaa pääosin goottilaista arkkitehtuuria ja on Liettuan suosituimpia turistikohteita. Rakennusmateriaalina on käytetty pääasiassa punaista, poltettua tiiliä. Linnaa on kunnostettu 1900-luvulla vastaten 1400-luvun tyyliin.

Alueella asuu yhä pieni turkkia puhuva, uskonnollisesti ja etnisesti muusta väestöstä eroava ryhmä, **karaiimit**. Euroopan karaiimien perinteiset asuinalueet ovat olleet Liettua, Ukraina ja Venäjä. Tärkeimpiä karaiimien kulttuurillisia keskuksia Euroopassa ovat Liettuan Trakai ja Vilna sekä Ukrainan Krim. Nykyään Liettuassa asuu alle 300 karaiimia, mutta heidän keskudestaan löytyy vain harvoja karaiimeja kotikielenään puhuvia. Kaupungissa on karaiimien historiasta kertova, pieni museo, synagooga sekä ravintola joka tarjoaa karaiimien perinneleipomuksia kybynejä. Kybenet ovat eräänlaisia pasteihoita, taikinanyyttiin käärittyä, mausteista kanaa tai lammasta. Pitkän historiallisen päivän jälkeen matkustimme väsyneinä Vilnaan junalla. (Junamatka maksoi 1,70 €.) Päivän aikana

saimme tietoisikun Liettuan historiasta! Oppaamme toimi tukholmalainen opiskelija joka osaa liettuaa ja on kiinnostunut Liettuan historiasta.

Kahtena päivänä tutustuimme kävellen Vilnan nähtävyyksiin. Yliopistoon (perustettu 1500-luvulla), Užupiksen taiteilijakaupungin-osaan (josta Ritva Kettunen kirjoitti jäsenlehdessä n:o 7), Vilnan katedraaliin, kirkkoihin. Vanhassa kaupungissa on yhteensä 29 kirkkoa joten jäi muutama vielä käymättä! Kävelimme vanhan kaupungin sokkeloisilla kujilla, kävimme lukuisissa putiikeissa ja kahviloissa. Vilnan vanhakaupunki on erinomainen paikka ostaa paikallisia käsitöitä ja matkamuisia, sillä katujen varsilta löytyi lukuisia liikkeitä ja kojuja. Löytyipä sieltä jotain kotiin tuomisiakin, mm. käsitöitä ja pellavaa! Monet ravintolat sijaitsevat vanhassa kaupungissa. Suurin osa Vilnan ravintoloista tarjoaa hyvää ja kohtuuhintaista, usein jopa erittäin edullista ruokaa Suomen hintatasoon verrattuna. Monista paikoista saa paikallisia ruokia, mutta tietysti tarjolla on myös lukuisia kansainvälisiä ja etnisiä ruokapaikkoja. Liettualainen ruoka perustuu pitkälti perunaan ja sianlihaan ja on usein hyvin raskasta ja rasvaista. Monissa ruoissa on lisänä pekonia sekä hapankermää. Liettuan kansallisruokana pidetään cepelinai-nyyttejä, jotka on tehty perunataikinasta ja joiden sisällä on usein lihaa, juustoa tai sieniä. Yleisin alkoholijuoma on olut ja saatavilla oli useita liettualaisia oluita.

▲ Onnen maha. Hiero sitä, lukee laatassa.

Kävellessä tuli katseltua myös ylöspäin. Paljon kaunista nähtävää oli myös rakennusten seinissä sekä parvekkeilla.

Kätilön silmiin sattui mielenkiintoinen taide-teos talon seinässä. Kuvaa ottaessani tuli nuori nainen joka kosketti vatsaa ja painoi lopuksi lentosuukon vatsalle. Kysyin miksi hän näin teki, mutta hän ei vastannut mitään. Kenties hän ei puhunut englantia. Epäilen, että liittyy lapsen saamiseen! Lucky bell! Rub it! (Onnen maha. Hiero sitä!).

Tyttäremme työpaikka ja työsuhdeasunto sijaitsivat noin kymmenen kilometrin päässä keskustasta. Matkustimme asunnolle bussilla. Asuntona oli kalustettu yksiö uudessa kerrostalossa. Yhdeksänneistä kerroksesta oli hyvät näköalat. Sieltä näimme uudenaikaista rakennuskulttuuria, paikallista lähiötä. Tuntui kuin

olisimme tulleet eri vuosikymmenelle ja ihan eri kaupunkiin!

Paljon näimme neljän päivän aikana mutta paljon jäi vielä näkemättä ja kokematta esim. Gediminasin linna, kansallismuseo, KGB:n vankilamuseo. Kaupungissa on runsaasti korkeatasoisia tapahtumia, jotka liittyvät etenkin musiikkiin mutta myös elokuvaan ja kulttuuriin yleensä, näihin emme valitettavasti ehtineet. Bussien lisäksi johdinautot olivat kaupungin sisäisessä liikenteessä, mutta niillä emme ajaneet. Kesällä kaupunki on varmasti kaunis, nyt puistojen suurin kukkaloisto oli jo mennyt. Kaupungin yleiskuva oli siisti ja ihmiset olivat ystävällisiä ja auttavaisia. Palkkataso Liettuassa on Suomea matalampi. Liikkuminen oli halpaa, esim. kaupunkialueella bussimatkat maksoivat 3 LTL, Trakaihin bussilla maksoi 1,68 €. Ravintolassa ruoka-annos maksoi 4.00 €:sta ylöspäin. Keskustan Gedimino-kadulta löytyi kansainvälisiä vaateliikkeitä sekä design-liikkeitä. Näissä vaatteet ja kengät maksoivat lähes saman kuin Suomessa.

Joensuun Taitokorttelin parvekkeella on Vilnan lahjoittama enkeli, samanlaisia enkeleitä näkyi myös Vilnassa parvekkeella ja lentoasemalla. Lentoasemalla tämä enkeli toivotti meille hyvää kotimatkaa!

*Teksti Seija Rönkkö,
kuvat Seija Rönkkö
ja Maija Rönkkö*

Teksti: Pirkko Siitonen

Muistikuvia isäni Kusti Naumasen elämäntaipaleelta

▲ Äitini ja isäni kuvassa oikealla. Äidin sylissä minä ja vierellä veljeni Pentti. Vasemmalla äidin sisko lapsineen, sekä hänen apulaistytönsä. Kuva on vuodelta 1938. Kuva Pirkko Siitosen albumista.

Isäni syntyi 15.11.1908 Liperissä. Hänen vanhempansa olivat Heikki ja Maria Naumanen, Lähtevän Naumasia. Perheeseen syntyi kaikkiaan 8 lasta. Isäni lisäksi Mikko, Elli, Anna, Helena, Niina, Senja ja Arvi. Isän lapsuudesta ja nuoruudesta minulla ei ole paljon tietoa. Muistan kyllä isäni kertoneen, että hän jo 12-vuotiaana oli töissä jossain tukkikämpällä jopa viikonkin yhteen menoon.

Isäni ja äitini vihittiin vuonna 1932. Äitini oli maatilan tytär, Alina Nykänen Ahonkylästä. Avioliiton myötä isäni vaihtoi ortodoksisesta

seurakunnasta luterilaiseen seurakuntaan.

Seuraavalla aukeamalla on kuva heidän yhteisestä kodista Kuusjärven Myhkylässä. Tämä on myös minun ja ja veljeni Pentin syntymäkoti. Pentti syntyi v. 1936 ja minä v. 1937. Tämä koti ja yllä oleva perhekuva saivat ajatukseni siirtymään tästä eteenpäin isäni ja koko perheen elämässä.

Myhkylästä muutimme aika pian Ullan asemalle, josta taas parin-kolmen vuoden päästä muutettiin Kuusjärven Palopäähän, jossa sitten oli jo mahdollista pitää karjaa ja vähän viljelysmaatakin.

Aloitin kansakoulun Palopäässä, mutta kesken vuoden muutettiin sitten taas. Vanhempieni teki mieli vähän isompaa tilaa, jotta karjaa voisi lisätä ja niin muutettiin Maljasalmelle.

Isäni oli koko ajan työssä Outokumpu Oy:llä. Myhkylän ja Ullanaseman vuosina työmatka taittui ”pässijunalla”, jolla muuten minäkin kuljin myöhemmin, kun oppikouluaikoinani asuin yhden talven Elli-tädin luona Myhkylässä. Omasta kodista Maljasalmelta ei ollut mitään kulkuyhteyksiä talvisin. Kesäaikaan oli sentään äidin vanha polkupyörä, jolla parikymmentä kilometriä koulumatkaa taittui.

Isäni ei tarvinnut lähteä sotatantereille, koska Outokumpu Oy tarvitsi kipeästi työmiehiä tuohon aikaan.

Isä kävi vuorotyössä Outokumpu Oy:llä ja teki maatilatöitä kaikki vapaa-aikansa. Muistan isäni kertoneen, kun oli kiireinen aika kotitöissä, että hän oli puolet vuorokaudesta Outokumpu Oy:llä ja puolet teki töitä kotitilalla. Näin meni kerrankin viisi vuorokautta ilman lepoa - tämä oli kuitenkin maksimi tällä tyyllillä. Äitinikin oli yhtä lailla mukana kaikissa töissä, olihan hän maatilalla tyttönä tottunut työtä tekemään.

Isäni oli paitsi työteliäs, myös auttavainen, jos ja kun apua tarvittiin. Usein häntä pyydettiin kylän taloihin teurastamaan eläimiä, koska kaikki miehet eivät ilmeisesti sellaista uskaltaneet tehdä. Minäkin olin joskus isän mukana tällaisella ”retkellä” ja näin miten hän tainnutti eläimen kirveen hamaralla. Ei se minusta ollut

yhtään pelottavaa – se oli ihan luonnollista jopa lapselle siihen aikaan.

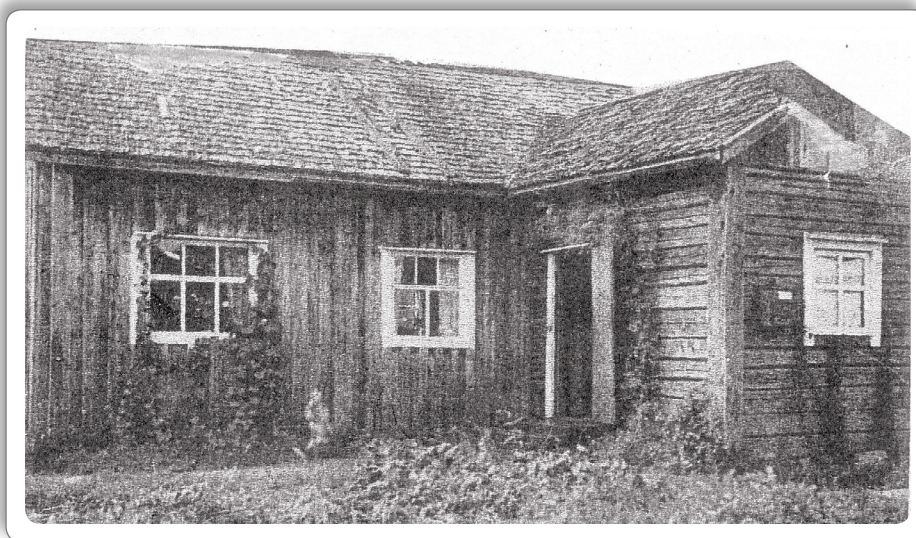
Maljasalmella viihdyttiin oikein hyvin, mutta kun pellot olivat kovin kivikkoiset, oli vanhemmillani unelmana sileät, kivettömät pellot. Ja niin sitten taas kerran muutettiin. Ostettiin tila Viinijärveltä vuonna 1951.

Muutama vuosi siellä asuttiin, kun isää alkoi jo pikkuhiljaa väsyttää kaksinkertainen työtaakka. Lisääntynyt karja ja maanviljelys vaativat entistä enemmän työtä. Outokumpu Oy:n työtä hän ei tietenkään raaskinut jättää, joten pitkän harkinnan jälkeen tila myytiin v. 1953 ja muutettiin Outokumpuun – lähemmäksi isän työpaikkaa ja minun koulua. Veljenikin sai sieltä työpaikan.

Outokummussa pidettiin kuitenkin muutama vuosi hevosta ja pari lehmää, jotka saivat laiduntaa yhtiön mailla, kunnes sitten eläimistä pikkuhiljaa luovuttiin kokonaan.

Vuonna 1971 isäni jäi eläkkeelle 40 vuotta Outokumpu Oy:tä palveltuaan. Kun mekin mieheni Pekan kanssa asetuttiin asumaan Outokumpuun, muuttivat isä ja äiti kotinsa aivan meidän lähelle. Heistä tuli meille korvaamaton apu – olivat aina valmiit auttamaan, kun apua tarvittiin. Isä viihtyi hyvin lastenlasten kanssa kuten tietysti äitikin. Muistuu vaan mieleeni sellainen asia kun isäni ajeli ”pappamopolla” toinen lapsi tarakalla ja toinen bensatankin päällä. Ei silloin ollut kypäriä eikä muitakaan suojavarusteita. Huh, huh, kun nyt jälkeen päin ajattelee.

Isäni oli kova hevosmies – ajeli joskus 40-lu-

▲ Myhkylän koti. Kuva Pirkko Siitosen albumista.

▲ Kusti Naumanen vierailulla siskonsa Anna Kuosmasen o.s. Naumasen luona 1960-luvulla.

Kuva Irja Louhio.

vulla Kuopiossa asti hevosmarkkinoilla. Ja myöhemmin, kun töitä ei enää ollut niin paljon, hän reissasi enoni kanssa ravikilpailuissa jopa Etelä-Suomea myöten.

Hevosiin ja sen kautta myös isääni liittyy eräs muisto lapsuudestani. Olimme joskus 40-luvulla kyläilemässä Anna-tätini luona Alavissa. Muistan kuinka ajelimme sinne ns. lippakiesseillä – valjaissa minun lempihevonen, iso ruuna. Perillä hevonen jäi seisomaan valjaissa pihalle. Sitten huomasin, että isäni ja Anna-tädin mies Ilmari keskustelivat hiljaa ja siirtyivät sitten pihalle. Minä istuin penkillä ikkunan ääressä ja katseilin heidän jälkeensä kuin aavistaen, että jotain tapahtuu. Ja niinhän siinä kävi, että he alkoivat riisua meidän hevosta valjaista – siis vaihtokaup-

pa oli sovittu. Minulle tuli itku ja juoksin keskele pihaa ja huusin itku kurkussa isälleni: ”Issoo ruunoo et vaiha”. Minä olin nääs hevostyttö. Ja niinhän siinä kävi, että miehet ryhtyivät laittamaan valjaita takaisin vähän aikaa supistuaan keskenään.

Eräs toinen muistokin on jäänyt mieleeni myöhemmältä ajalta Kuosmasilla käydessäni. Ajelin Outokummusta pyörällä – Liisa-serkun kanssa aina joskus tapailtiin. Istuimme tuvan penkillä, Olavi –serkku vierelläni. Olli katseli minua pitkään ja sanoi: ”Tuosta Pirkosta tulloo vielä nätti naenen”. Pientä tyttöä jäi askarruttamaan käykö toteen vai ei.

Isäni oli hyvin virkeä ja toimielias vielä vanhoilla päivilläänkin. On jäänyt mieleen kun hän vähän ennen pois lähtöäänkin teki jopa lumitöitä rivitaloasuntonsa pihalla toisten asukkaiden puolesta, vedoten, että eipähän töihin lähtijöiden tarvitse rämpiä lumessa.

Mutta sitten todettiin yllättäen vakava sairaus, joka lannisti isän parissa viikossa. Isä kuoli v. 1993, 85-vuotiaana. Se oli meille suuri suru. Samoin oli tietenkin äitini kuolema v. 2008, 99-vuotiaana ja Pentti-veljeni menehtyminen samana vuonna. Nyt ei ollut minulla enää isää ei äitiä, eikä ainutta veljeä. Sellaista on elämä.

▲ Tietoomme on tullut, että 63 v. täyttänyt vanhanajan tervaskanto Kusti Naumanenkin on päättänyt lopettaa ansiotyön teon ja siirtyä olotilaan, jossa ei ole herätyksiä. Onkin aihetta pitkän 40-vuotta kestäneen työntekoajan jälkeen. Toivomme Kustille leppoisia oloneuvoksen päiviä, 1971.

Vanhempieni naapurissa asui paikallislehden toimittaja, joka oli isän tuttu. Hän laittoi tällaisen kuvan ja kirjoituksen Outokummun Seutuun v. 1971.

Pirkko Siitonen.

Matka kujeilevasta ketusta Kullervon rooliin

Since the founding of the Finnish National Ballet, the training of professional ballet dancers has been associated with the Finnish Opera (now the Finnish National Opera), founded in 1911. When the first Finnish ballet company was assembled for a performance of Swan Lake in 1922, it consisted of a few Finnish and Russian professional dancers who had studied in St. Petersburg and the best students from ballet schools in Helsinki. After the Ballet was founded, there was an immediate need to establish a training institution. Before the founding of the Ballet and the Ballet School, competent ballet teaching in Helsinki was only available at two private schools. The Ballet School of the Finnish National Opera was initially a fee-paying school where anyone could enrol. There was very little screening. Boys and girls practised together in groups of up to 30 students, and the same class could contain students with widely varying levels of skill. When the financial arrangements of the Ballet School changed in 1956 and it no longer had to meet its own expenses, it became a purely vocational school. Teaching was made more systematic, only the best applicants were accepted, and fees were abolished (though a nominal fee had to be reintroduced because of the recent Finnish economic recession). In the course of their history, the National Ballet and the Ballet School have largely supplied one another. Over 65 % of the dancers of the National Ballet trained at the Ballet School, and nearly all of the teachers at the school have a career in the National Ballet behind them. Every now and again, a dancer at the National Ballet whose performing career is over chooses to teach at the School. The main subject at the Ballet School is classical ballet according to the Russian method of Agrippina Vaganova. The eight-year course begins at the age of nine or ten. Students are chosen in entrance examinations in spring and autumn; in recent years, the school has had slightly over 100 students at a time. At the moment, there are 80 girls and

▲ Suomen Kansallisoopperan balettikoulu 75-vuotta juhlaulkaisun aukeama vuodelta 1997. Keskellä Pekka Louhio.

*"Suur on taiteen valtakunta,
mahtuu sinne maailmat,
mahtuu nuoret, mahtuu vanhat,
mahtuu köyhät, rikkahat,
mahtuu kaikki onnen osat,
riemu, murhe, kevät, syys,
yksi vaan ei sinne mahdu,
sydän ahdas, itsekkyyks.
Taitehessa kansa laatii
ihanteensa ikilait,
taitehessa kansa puhuu,
kun on ihmiskielet vait, taitehes-
sa kansa tuntee kauneimpansa
päällä maan, taitehessa kansa
elää, kukkii vielä kuoltuaan."*

Tämän Eino Leino esitti prologissaan Tampe-
reen teatterin vihkiäisiin syksyllä 1904.
Runo on tanssinopettaja Kaija Helon viikko-
tiedotteesta oppilailleen 1990-luvulla.

Syksyllä vuonna 1988 nuorin poikamme Pekka Louhio hypähteli kotiin ensimmäiseltä satubalettitunniltaan ja kertoi innostuneena kuinka hän sai olla kettu. Helsingin Tanssiopiston satuliikuntatunnit olivat alkaneet lähikoulussa. Itsekin tanssia harrastaneena tiesin kuinka tanssi voi olla hauskaa ja palkitsevaa. Oli selvää, että veisin molemmat lapseni ainakin kokeilemaan sitä heti 4 vuotiaana. Pekan äidinäiti on Anna Kuosmanen o.s. Naumanen (1901–1985), Lähtevän sukuhaarasta.

Mielikuvitusliikunta pihalla eri muodoissaan oli lasten pääasiallinen puuha. Harrastuksista jalkapallojoukkue Peto, Partion Metsänkävijät, soitto- ja ratsastustunnit kuuluivat pihapiirin lasten harrastuksiin.

Satuliikunta valloitti liikkuvan pojan. Ongelmana oli vain poikien puute tunneilta. Seuraavaksi vuodeksi saimme houkuteltua Pekan kaveriksi naapurin Matin. Syksy meni, mutta Matti taisi jättää tulematta tunneille jo seuraavan kevään aikana. Pekka jatkoi sinnikkäästi satuliikuntatuntejaan vielä 6-vuotiaana, mutta sitten kesken kauden huomasin, että joku asia painoi

hänen mieltään tunneilta palatessa. Tiedustelin syytä ja sain vastauksen: "Tyttöt nauraa minulle koska käytän kalsareita ja he eivät halua ottaa minua kädestä kiinni." Kuusivuotiaiden pikkunaisten maailmaan ei aina pojat mahdu. Pyysin opettajalta, että voisin tulla katsomaan tanssintunnille mistä on kysymys. Ja näin oli, Pekkaa ei tytöt huolineet ryhmäänsä.

Tyttötunneille ei sen jälkeen menty ja sovimme, että jatketaan poikaporukassa sitten kun sellainen löytyy. Korkeavuorenkadulla toimi esibalettiryhmä 6-vuotiaille pojille. Keskustaan vieminen useita kertoja viikossa olisi ollut liian raskasta koko perheelle, isovelikin oli vielä pieni ja molemmat vanhemmat työssä. Odotimme myös seuraavan vuoden, koska koulun ja balettituntien aloitus samana syksynä olisi ollut liikaa.

Vuonna 1992 jännitimme vihdoinkin Suomen Kansallisoopperan balettikoulun pääsykokeissa. Vuoromme tultua muutama tanssinopettaja mittaili ja arvioi poikaa tarkkaan ja pyysi näyttämään joitain liikkeitä esimerkin mukaan. No, Pekka teki kaiken mitä käskettiin ja taisi heittää muutaman kärrinpyörän ja vartin. Katsel-

muksen jälkeen balettikoulun lasten rakastama vahtimestari Jussi Partanen tarjosi punaista vadelmalimua ja keksiä. Se tuoksi ja tilanne on vieläkin tarkkaan muistissani, aurinko paistoi ikkunasta pullon kylkeen, Pekka oli innoissaan ja palasimme hyvin mielin kotiin.

▲ Partio ja jalkapallo kuuluivat Pekan elämään tanssin lisäksi 1990-luvun alussa isoveljeä seuraten, kunnes oli pakko valita. Kuvat Pertti Louhio.

Syksyllä alkoi reissaaminen koulun jälkeen joka arkipäivä Malminkartanosta Helsingin keskustaan poikien esibalettitunneille Uudenmaankadulle, Eiraan ja myöhemmin Aleksanterinteatteriin. Matkaa kertyi yli 20 km päivässä. Ensimmäisenä päivänä kävin hakemassa Pekan kotoa tunnille ja toin pojan työstä tullessani takaisin kotiin. Parin päivän kuluttua sovimme, että hän matkustaa yksin junalla Helsingin rautatieasemalle jossa olen vastassa. Kerran se onnistui, mutta jo seuraavana päivänä Pekkaa ei

kuulunut sovitulta junalta eikä seuraavaltakaan. Menin tarkastamaan tanssitunnille ja siellä hän oli jo jalka tangolla venyttelemässä. Pekka oppi pian reitin läpi Helsingin ja jatkossa hän sai kulkea yksin.

Lapset hengähtivät ennen tanssituntien alkua balettikoulun vahtimestarin Jussin pikkuhuoneessa. Jos omat eväät sattuivat unohtumaan kotiin tai muuten nälkä yllätti, hänellä oli aina teetä tai eväitä varalla, varsinkin nuoremmille oppilaille. Nämä tanssijan alut viettivät opettajiensa kanssa useita tunteja joka arkipäivä. Eri-tyisesti on jäänyt mieleen ensimmäinen esiballetin opettaja Kaija Helo. Hän tiesi tarkkaan mikä poikia innostaa. Olen koonnut kansioon hänen viikottain lähettämät viestit. Siellä on hyviä elämänohjeita kaiken ikäisille käytöksestä tanssin historiaan, terveyteen ja tanssitekniikkaan.

Usean vuoden Pekka kulki matkat yksin molempiin suuntiin. Jatkuva huoli kalvoi kyllä vanhempien mieltä, että jos jotain matkalla sattuisi. Sitten jossain vaiheessa Helsingin keskustaan ilmestyi ryöstelevien nuorten porukka. Päätimme, että isä kuljettaa autolla Pekan tunneille ja takaisin joka arki-ilta. Ennen näytöksiä ylimääräisiä treenejä oli myös viikonloppuisin.

Pekka jatkoi harrastustaan omasta tahdostaan ja se myös imaisi meidät mukaansa. Oli luonnollista tukea lastaan kaikissa käännteissä. Samalla meille aukesi uusi alue elämässä ja

Tasapainoliikkeiden oikea suorittaminen kehittää henkistä keskittymiskykyä ja rauhallisuutta ja ennen kaikkea sitkeää yrittämistä.

Teksti op. Kaija Helon viikkotiedotteesta v. 1993

Tanssinopetuksen tärkeimpänä tavoitteena voidaan pitää oppilaan tervehen minäkäsityksen kehittämistä. Siihen kuuluu hyvä itsetuntemus, myönteinen itsearvostus sekä itseluottamus.

Teksti op. Kaija Helon viikkotiedotteesta v. 1993.

Opetuksen tulee olla kysymistä, vastaamista ja kuulluksi tuleamista. Opetustapa pitää aina nähdä kunkin aikakauden valossa ja aina harkitusti etsittävä oman aikakauden vastauksia.

Teksti op. Kaija Helon viikkotiedotteesta v. 1993

▲ Pekan hyppyharjoituksia Aleksanterinteatterin treeniluokassa v. 1993.

Kuva Eddie Iles.

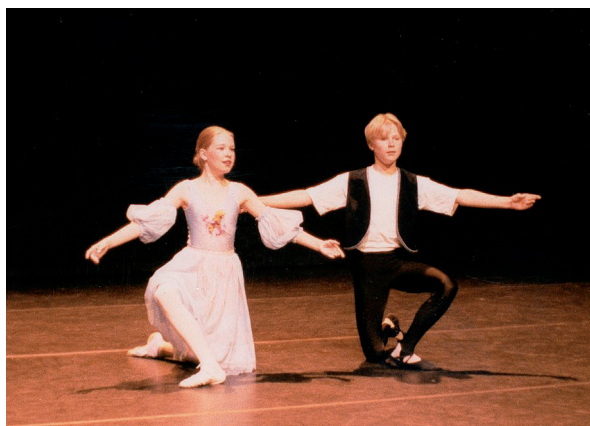

▲ "Suomen pojat tanssivat. Mikäli suomalaispoikien tanssihalukkuutta mitattattaisiin pelkästään Oulussa meneillään olevan lastentanssikatselmuksen pohjalta, niin tulos olisi huima. 9. kerran valtakunnallisena järjestettävän Arktisten Askeleiden osallistujajoukkoon kuuluvat mm. Suomen Kansallisoopperan balettikoulun pojat." Pekka edessä vasemalla. Kuva ja teksti sanomalehti Kaleva 9.2.1997.

myös me saimme oppia uutta ja tutustuimme uusiin ystäviin. Oppilaiden vanhemmat perusivat Balettioppilaitoksen Tuki ry:n. Järjestimme tapahtumia, keräsimme rahaa eri tavoin ja teimme matkoja ulkomaille, tietenkin balettia katsomaan. Suunnittelimme postikortit, vapaaajan vaatesetin logot ja kuvat, painatimme niitä oppilaille ja myyntiin.

Reppua pakattiin ympäri vuoden erilaisiin tanssitapahtumiin. Kesällä Kuopio Tanssii ja Soi, talvella Arctiset Askeleet, Täydenkuun tanssit ja monet muut tapahtumat olivat tanssimatkojen kohteita ja me vanhemmat näytösten yleisöä.

Luonnollisesti tanssivaa poikaa kiusattiin josain vaiheessa, mutta ihme ja kumma, se loppui. "Jos minua nimitellään tai tönitään, heitän pari vanttia ilmassa, niin kaikki on sen jälkeen hiljaa",

▲ Malminkartanon ala-asteen kevätjuhlassa tanssiesityksen loppukumarrukset vuonna 1997. Oikealla Pekka Louhio.

Kuva Irja Louhio.

▲ Balettioppilaitoksen Tuki ry:n painattamia postikortteja. Kuvat ovat esityksistä Pähkinänsärkijä 1996 ja Prinsessa Ruusunen vuodelta 1997. Helsingin Sanomat kirjoitti Prinsessa Ruususesta: "Ensi-illassa näkyi vielä paljon jännittyneitä suorituksia, mutta myös esittämisen taitoa ja iloa. Iloa toivat pienimmät, varsinkin hyvin nuorten miesten ponteava ryhmä."

Korttien kuvat Kari Hakli.

sanoi Pekka. Fyysiset taidot päihittivät kiusaajien keinot. Pikku-Tiikeri oli teoksen nimi, jonka elokuva-alan opiskelijat tekivät harjoitustyönä Pekasta. Viimeinen ala-asteen kevätjuhla jännitti minua. Olin epävarma kuinka toiset 13-14-vuotiaat oppilaat suhtautuisivat klassista balettia tanssivaan pariin. Ennen lavalle tuloa kuulin kuiskauksia: "Hei, nyt se Pekka tulee." Tanssipari sai mahtavat suosionosoitukset – kaikki olivat jo numeroa odottaneet. Olin jännittänyt turhaan.

Koulun käynti jatkui Kruunuhaan yläasteen tanssiluokalla. Suomen Kansallisoopperan balettikoulu oli muuttunut Balettioppilaitokseksi. Tanssin opetus ja opettajat olivat jonkinlaisessa muutoksen tilassa. Teini-ikäisiä poikia kannustavia aikuisia olisi saanut olla enemmän. Kun peruskoulu loppui vuonna 2000, Pekka sai myös Balettioppilaitoksen perusopetuksen tutkinnon suoritettua, mutta hän ei halunnut jatkaa, vaan päätti vaihtaa tanssin automaatiotekniikkaan.

Vuonna 2003 valmis automaatioasentaja oli läpäissyt myös ammattikorkeakoulun pääsykokeet ja aikoi jatkaa opiskelua tekniikan alalla. Perheessämme on tapana joskus virkistäytyä esittävän taiteen parissa. Olimme katsomassa yhdessä Teatterikorkeakoulun tanssitaiteen

laitoksen esitystä. Valot oli suunnitellut Pekan serkku. Vähän sen jälkeen Pekka kertoi, että aikoi pyrkiä opiskelemaan tanssia. Ehdotin kyllä, että insinöörinä saisit paremman palkan ja ehkä varmemman työn, mutta on mentävä elämässä siihen suuntaan johon tuntee kiinnostusta. Pekka läpäisi kokeet ja armeijan jälkeen jatkoi tanssin opiskelua Teatterikorkeakoulun tanssitaiteen laitoksella vuosina 2004–2007. Löysin luonnoksen hänen pääsykoetta varten kirjoitetusta tekstistä, aiheena oli: Miksi haluan tanssia.

– Tanssi nostaa tunteeni pintaan, kun katson sitä, ja vielä enemmän silloin, kun tanssin itse. Muutaman vuoden tauon jälkeen tanssista on tullut minulle pakkomielle.

– Palautteen saamisesta saan valtavasti energiaa, oli se sitten hyvää tai huonoa.

– Huonon päivän pelastaa aina se, kun näkee yleisön nauttivan, se mielihyvän ja energian määrä on valtava mikä siitä tulee.

– Koreografian luomisessa on mahtavinta se, kun voi antaa mielikuvituksensa laukata.

– Tanssissa hyvää on se kun aina voi tulla paremmaksi, kehitys on jatkuva.

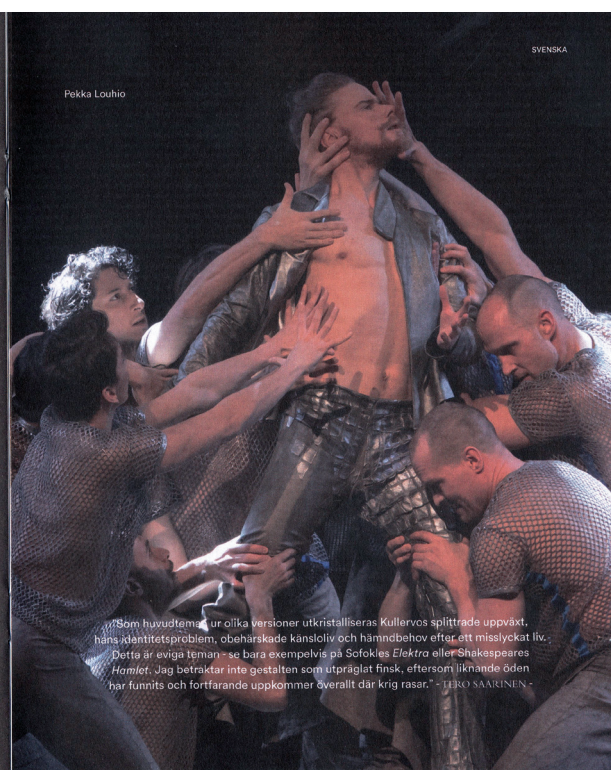
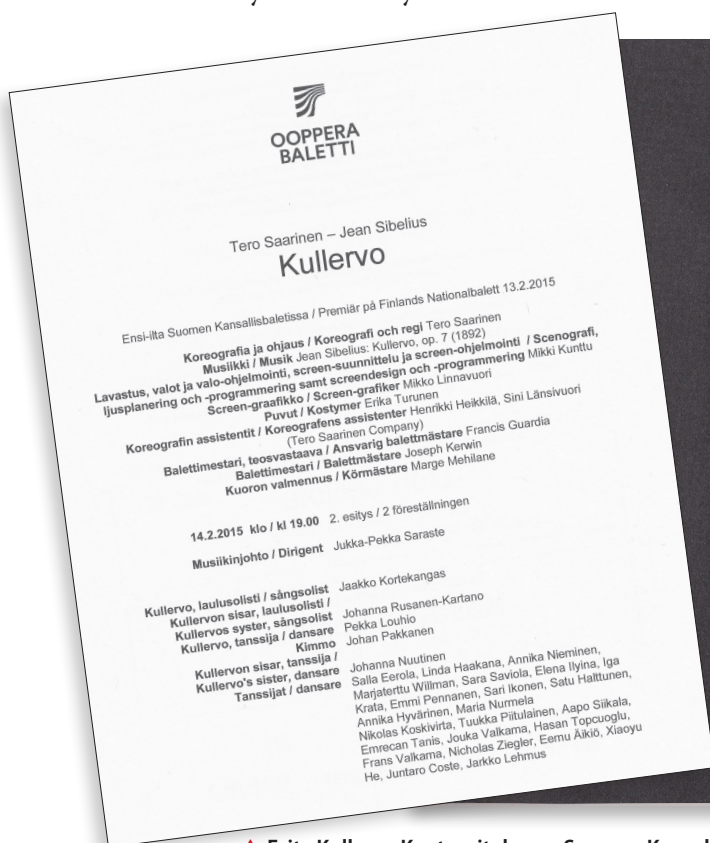
Työ on myös fyysisesti vaativaa ja keski-ikään mennessä yleensä siirrytään muihin tanssialan

▲ Suomen Kansallisoopperan Balettioppilaitoksen poikia capoeran kuvioissa. Vasemmalla Pekka Louhio.

Leike sanomalehti Savon Sanomat vuonna 1996.

tehtäviin tai opiskellaan uusi ammatti. Vaikka kunto on hyvä, tanssija elää kuin veitsenterällä terveytensä kanssa, sillä loukkaantumiset pysäyttävät joskus lähes jokaisen. Näin sivusta seuraanneena me läheiset olemme saaneet myötälää rikkaita vuosia ja Pekka on voinut tähän mennessä toteuttaa ainakin osan toiveistaan tanssin ja hyvien työryhmien avulla – matka jatkuu ja roolit vaihtuu.

▲ Esite Kullervo Kantaesitykseen Suomen Kansallisbaletissa 13.2.2015. Kuvassa keskellä Kullervona Pekka Louhio. Edellinen Kullervon rooli oli vuonna 2008 Ateneum-salissa tanssiteoksessa Insomnia.

Naumaset talon emäntinä

Kontkaset & Naumaset

Naumasten sukututkimus – kuten useimmat vastaavat – on tehty ns. miespolvia seuraten. Tutustuessani viime vuonna Kontkasten sukukirjaan – oli muuten nähtävänä kesän 2014 sukokouksessa Outokummussa – huomasin, että Naumasten tyttäret ovat menneet useassa sukupolvessa naimisiin Kontkasten poikien kanssa sekä myös Kontkasten tyttäret Naumasten poikien kanssa. Tässä kirjoituksessa on muutamia esimerkkejä näistä avioliitoista.

Pelagia Naumanen

s.5.10.1796, k.20.12.1862. (taulu 6)

Hänen vanhempansa Petter Olexeinpka ja Agafia Petrova hallitsivat puolta Taipale n:o 6 kantatila Viinijärvellä vuodet 1810 – 1828. Perheessä oli kuusi lasta, kaksi poikaa ja neljä tyttäret. Poikien perimät tilanosat ajautuivat useampien myyntien kautta Kontkasille. Isojaon jälkeiset uudet numerot ovat Taipale 11 Kuokkala ja 10 Wasikkala.

Pelagia meni naimisiin 11.1.1814 Stefan Ivonpka Kontkasan (s.8.6.1794, k.24.5.1855) kanssa. ja muutti emännäksi Harmaasalolle Laikanlahden tilalle, Taipale n:o 25. Perheeseen syntyi kahdeksan lasta. Stefanin hallussa oli puolet tilasta, toinen tilanpuolikas oli Iivon, Stefanin veljen hallussa. Veljesten perheet perustivat omat ruokakuntansa 1834, jolloin Iivolle rakennettiin oma talo Eronpelto nimiselle paikalle. Stefan lunasti v.1851 oman puolikkaansa perintötilaksi. Perhe asui koko ajan tällä tilalla. Stefan kuoli v.1855 61-vuotiaana ja Pelagia 66-vuotiaana v.1862.

Tällöin tila siirtyi perheen pojille, Ivanille (s.1817) ja Stefanille (s.1834), yhteisesti. Isojaossa tila v.1865 sai uuden numeron 40. Ivan osti v.1871 veljensä osuuden tilasta ja kuoli

seuraavana vuonna 55-vuotiaana. Vaimo Maria Hovattoff jäi neljän lapsen kanssa leskeksi. Hän hoiti kuitenkin kaupan loppuun ja sai tilan kiinnekirjan v.1873. Tämä tila on siirtynyt sukupolvelta toiselle aina nykypäivään saakka. Kaikki Pelagian jälkeläiset ovat samalla tavalla Naumasten sukulaisia kuin mieshaaratkin.

Sofia Naumanen

s.18.4.1796, k.1872 (Taulu 25)

Hänen vanhempansa Jegor Rigorieff Naumanen ja Pelagia Saveljeva Jolkkonen hallitsivat Taipale n:o 6 kantatilasta ¼, johon saivat Immission v.1811 ja perinnöksiosto tapahtui v.1825. Isojaossa tila sai numeron 13, Mattila. Perheen lapsista kasvoi aikuisiksi viisi. Vanhin lapsista, Sofia meni naimisiin v.1820 Jyrki Iivonpka Kontkasan kanssa (s.1798). Naimisiin mennessään Sofia asui vielä Taipaleen kylällä Viinijärvellä. Hän muutti miehelleen Viinirannalle n:o 15, Naukkalaan. Perheellä ei liene ollut virallista asumisoikeutta ko. tilaan, koska Feodor Kontkasan perinnöksiostopöytäkirjassa mainitaan, että Jyrki Ivansson Kontkasella oli 1/3 tilasta, josta hän joutui luopumaan Johan Kristensson Piiparisen hyväksi (Piipariset asuivat paikalla ennen Kontkasia). Tämän jälkeen perhe asui tilattomana Viinirannan kylässä (ehkä entisellä paikalla mökkiläisenä). Perheeseen syntyi kolme lasta.

Sofia ja Pelagia olivat pikkuserkkuja. Feodor Kontkanen (s.1783) oli muuttanut perheineen Laikanlahdesta v.1815 Viinirannalle. Jyrki Iivonpojan sukulaissuhdetta Feodoriin en ole selvittänyt.

Sofian vanhemmat muuttivat Viinijärveltä Naukkalan naapuriksi Viiniranta n:o 7 Haapaniemeen v.1824 ja saivat virallisen asumisoikeuden v.1827.

Maria Kontkanen

s.12.6.1834, k.19.7.1911 (taulu 33)

Hän vanhempansa Feodor Kontkanen (s.1783) ja Maria Hartikainen (s.1797) hallitsivat Viiniranta n:o 15, Naukkalan tilaa. Perheeseen oli syntynyt ainakin neljä lasta, kaksi poikaa ja kaksi tytärtä. Edellisen parin kohdalla on kerrottu Naumasten tulo Viinirannalle. Naapuritalon isäntä Jegor (Jyrki) Ivanov Naumanen s.1830. oli jäänyt leskeksi v.1854. Maria ja Jegor vihittiin v.1855. Perheeseen syntyi kymmenen lasta, kaksi tytärtä ja kahdeksan poikaa. joista on levinnyt suuri suku niin Sätökseen kuin laajemmallekin.

Aiemmin mainittu Sofia Naumanen on Jegorin (Jyrki) tati ja taas Jegorin ja Marian vanhin poika Olli Naumanen (s.1858) on mm. vaimoni Supin ja hallituksen jäsenen Tauno Naumasen ukki.

Jegorin vanhemmat ovat Ivan Jegorov Naumanen ja Anna Saveljeva Kirkinen (Taulu 26). Anna Kirkinen on kotoisin Tiitanniemestä, Sätöksestä.

Isojaon yhteydessä ja tilojen yhdistämisen vuoksi Naumasten tilaksi tuli Taipale 56 ja Kontkasten tilaksi Taipale 57. Haapaniemen tila siirrettiin Viinirannalta Sätökseen, ja se on ollut Naumasten hallussa vuodesta 1850 lähtien. Asumisoikeus on vahvistettu v.1873 ja perinnöksiosto on tapahtunut v.1878. Kantatila jakaantui kolmeen uuteen tilaan: Haapaniemi, Hevossalmi ja Välisärkkä.

Eudokia (Outi) Kontkanen

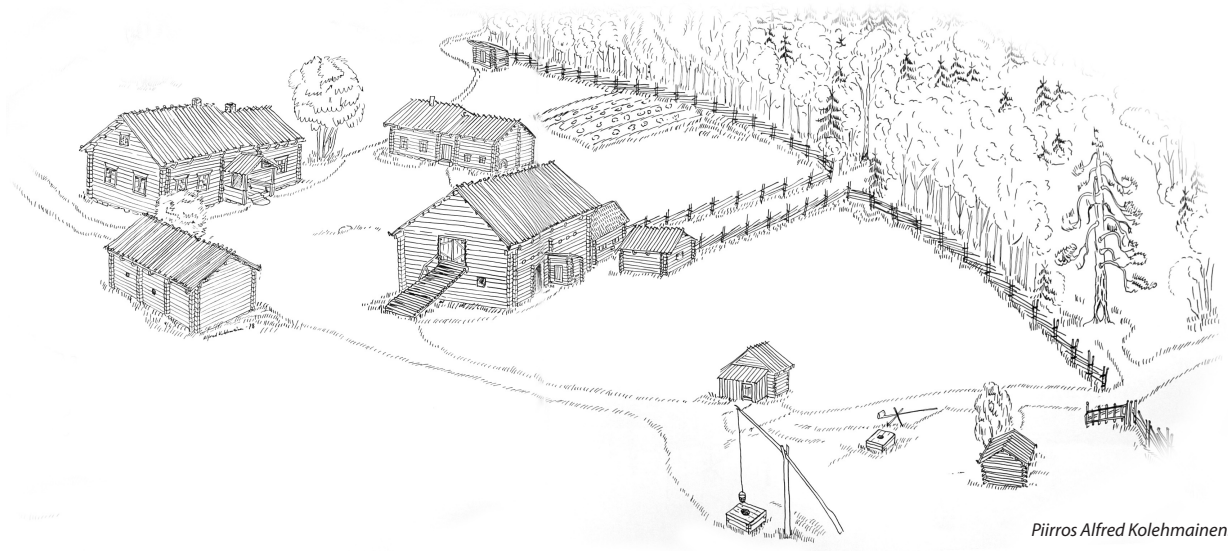
s.16.10.1861, k.16.2.1888 (taulu 323)

Hänen vanhempansa ovat Ivan Stefaninpka Kontkanen ja Maria Stefanintr Hovatoiff Lai-kanlahdesta. Perheeseen syntyi kaksi poikaa ja kaksi tytärtä. Eudokia on Pelagia ja Stefan Kontkasan vanhimman pojan Ivanin tytär, toisin sanoen Pelagia oli hänen mumminsa. Eudogia meni naimisiin Suvisrannalta, Sysmä n:o 54, kotoisin olevan Simo Simonpka Naumasen kanssa v.1880 ja Simo muutti vaimon kotipaikalle Harmaasalolle. Heille syntyi kolme lasta, joista nuorin, Pekka (taulu 327) toimi leipurina ja kauppiana Outokummussa.

Eudogia kuoli 27-vuotiaana. Simo myi Lai-kanlahdesta vaimon perimän tilaosuuden Eudogian veljelle Ivanille ja muutti lapsineen Suvisrannalle.

Näitä yhteyksiä tähän olisi vaikka kuinka monta eri sukujen kesken, mutta olkoot nämä esimerkkeinä.

Erkki Taipale

Piirros Alfred Kolehmainen.

Malminetsinnän kenttätöissä

Outokumpu Oy:n kesäiset kenttätöet opettivat paitsi luonnon ilmiöiden lukemista, myös ihmistuntemusta, josta on ollut hyötyä varsinaisessa työssäni nuorten parissa. Majoituksena oli monessa paikassa aittamajoitus tai yläkerran pikku-huone, mistä suunnistimme polkupyörällä tai mopolla päivittäisille retkille kauaksikin ihmisasutuksesta. Sadesäällä, kun maastotutkimuksia oli hankala tehdä, pitäydymme sisälle kartan piirustukseen ja muihin kirjallisiin töihin. Työmme herätti paikallisesa väestössä suurta mielenkiintoa, mitä leimasi ystävällisyys ja terve uteliaisuus. Liikuttavaa oli havaita, kuinka pienet koululaiset tervehtivät kylän raitilla iloisesti, tytöt saattoivat jopa niitata nöksäyttää. Isäntäperheistä sain hyviä ystäviä, joiden kanssa on säilynyt yhteys näihin päiviin asti.

Kiuruveden Kalliokylässä sattui kesällä 1960 monesti niin, että kortteeritalosta saadusta eväsmaidosta ehti tulla voita, ennen kuin ehdin maidon normaalisti nauttia. Kuuma kesä sai aikaan sen, että maito puoli päivää repussa hölskyessään osoitti olevansa aitoa lehmänmaitoa, joka teki voitulan pullon suuhun. Ihmetystä herätti myös Kalliokylän kallioiden paljous ja niiden pinnalla erottuvien suurten, punaisten granaattien määrä, joka viestittää tiettyjä asioita niille, jotka ovat alalle vihkiytyneitä. Meidän tehtävänä oli etsiä kiintokallioita ja merkitä niitä ilmakeuviin, mikä järjestely säästi tohtori Savolahden jalkavaivoja. Minulla oli silloin takana keskikoulu, toinen poika oli Outokummun kivosammattikoulun käynyt.

Vihannin maastokesä 1961 jäi mieleen erityisesti siksi, että kannoimme silloin mukanaamme miinaharavaa, joka ilmaisi malmilohkareiden esiintymisen ainakin puolen metrin syvyydelle asti, mistä häiriön aiheuttaja oli kaivettava esiin. Vihannin kaivos oli siihen mennessä toiminut vasta vähän aikaa ja meidän tehtävänä oli haravoida kaivosta ympäröiviä metsiä ja soita, jotta mahdolliset uudet esiintymät olisi saatu päivänvaloon. Lämmin ja kostea kesä oli tuottanut runsaasti itikoita etenkin suoalueille, niin että melkein pä lapio oli meistä mieluisampi työkalu, joka ei koko aikaa sitonut molempia käsiä kuten miinaharavan kanssa työskentely vaati. Paljon nousi maasta sellaista tavaraa, jota emme välttämättä olisi tarvinneet. Hevosenkengät ja kuorimaraudat osoittivat seudulla olleen isot savotat niihin aikoihin, kun metsässä eivät vielä häärineet monitoimikoneet tai edes moottorisahamiehet.

Suotuisa kesä oli Pohjanmaalla tuottanut myös hyvän hillasadon, jota emme suinkaan halunneet ylenkatsoa. Niinpä poimimme yhtenä viikonloppuna yhdessä talon nuorten kanssa ensin meille ja seuraavana viikonloppuna heille kunnon saaliin, niin että saatoimme arjen tullessa viedä kumpikin poika, Arska ja minä, 50 litran vaneritynnyrin kypsää hillaa Vihannin asemalle kotiin lähetettäväksi. Polkupyörän tarakalla saimme ne vaivoin sinne kuljetetuksi, kun samalla tapahtui se, mitä emme välttämättä olisi toivoneet tapahtuvaksi: Esimiehemme, geologi Talvitie, sittemmin alan professori, sattui tulemaan asemalle samaan aikaan todeten meille,

◀ Näyte hankittu Bratislavan toripöydästä. Punaiset mineraalitekiet määritteli.
Kuva Irja Louhio.

◀ Herkimer-timantti, 2-kärkinen vuorikide luonnollisessa kasvuympäristössään. New York, USA.
Kuva Irja Louhio.

▶ Leopardijaspis Afrikasta. Kuva Irja Louhio.

▲ Osa Kyösti Hämäläisen kivikokoelmaa. Kuva Kyösti Hämäläinen.

että “te taidatte pojat täällä vain hilloja poimia”. Selitimme, miten asianlaita oli ja että nyt oli aika lähettää hillat kotimatkalle. Ei aikaakaan, kun hän pyysi meitä lähtemään oppaaksi samassa tarkoituksessa. Tottakai me siihen suostuimme. Niinpä Talvitie tuli vaimonsa kanssa seuraavana viikonloppuna majapaikkaamme ja ohjasimme heidät entistä parempiin marjapaikkoihin. Kaadoimme vielä omat saaliimmekin heidän astioihinsa. Kiitokseksi tästä he veivät meidät kotiinsa Lampinsaareen ja tarjosivat meille hienon aterian, kyyditsivät meidät vielä yöllä kotiinkin Alpuan kylään.

Seuraavana kesänä (1962) olin jälleen töissä Iisalmessa ja Kiuruvedellä, mistä minulla oli entuudestaan miellyttävät muistot. Tehtävät olivat kuitenkin toisenlaiset, sillä niihin kuului sekä kallioperäkartoitusta että lohkare-etsintää. Suurimman osan ajasta asuimme Heinäkylässä Anttila-nimisellä tilalla, jonka ystävällinen talonväki jäi pysyvästi mieleen. Innostuimme

jopa möyrimään talon rapun perustukset nurin etsiessämme paikalta arvokiviä. Tämä tapahtui vanhan isännän, Aku Rädyn myötävaikutuksella, joka körttimiehenä totesi, että “voi sitä löytyä arvokkaampaakin kiveä; jos sitä ei ole, Jumala voi sitä niin halutessaan vaikka tehdä”.

Geologimme Helo-Ollin (Olavi Helovuori) seurassa ei aika tullut pitkäksi, niin perin pohjin hauska ja puhelias mies hän oli, vaikka oli hämäläinen syntyjään. Yksi mieleen painuvimpia kertomuksia oli hänen kuvailunsa Pyhäsalmen kaivoksen valtaamisesta, joka huipentui silloin Geologisen Tutkimuslaitoksen ja Outokumpu Oy:n väliseksi kilpajuoksuksi. Kyse oli parista tunnista ellei muutamasta minuutista, joilla hän Outokummun edustajana voitti kilvan, sen jälkeen kun näytteet Ruotasen kaivosta oli lähetetty molemmille yhtiöille.

Syksyn -62 ajan kiertelin kansannäytteitä tutkimassa asemapaikkana Pyhäsalmen kaivos. Lo-

◀ Staurolitti, joka muodostanut ristikkäisen kaksoiskiteen. Venäjä. Kuva Irja Louhio.

▶ Omamuotoinen pyriittikide. Kuva Irja Louhio.

▶ Kivettynyt puu, jossa puuaines on pitkällä aikavälillä korvautunut mineraalaineksella. Kuva Irja Louhio.

◀ Dioptaasi, väri johtuu kuparista. Löytöpaikka Tsumeb, Namibia.

Kuva Irja Louhio.

▶ Pyriittikide kasvuympäristössään.

Kuva Irja Louhio.

▶ Yhteenkasvaneita pyriittikiteitä.

Kuva Irja Louhio.

kakuussa alkanut talventulo esti kuitenkin sillä kertaa maastotutkimukset, jotka kohdistuivat Kalajoen suunnalle. Niinpä jatkoin seuraavaksi apulaisena Suomen Pankin Joensuun konttorissa, jossa tarvittiin lisävoimia vuodenvaihteessa tapahtuneen rahanuudistuksen vuoksi.

Kotalahden nikkelikaivos Leppävirralla oli kesän -64 pääpaikka, josta käsin tutkimusalue laajeni kohti Varkautta. Täältä jäi erityisesti mieleen Häikiän Ryyttylän isännän Eemelin innostuneisuus malmikiviä kohtaan, minkä palkitsimme lahjoittamalla hänelle oikean kivivasaran. Sillä hän kolkutteli ahkerasti peltojensa keskelle koamiensa kiviröykkiöiden kimpussa.

Polvijärven Kinahmon kylä ja Kontiolahden Varparanta (1966) olivat kuin kotiseutua Savonmaahan ja Pohjanmaahan verrattuna, vaikka eivät ennestään tuttuja seutuja olleetkaan. Näkymä Kinahmon rannasta Höytiäiselle kosketi minua niin paljon enesimmäisistä päivistä lähtien, että ajattelin jopa hankkia sieltä saaren itselleni, ainakin sitten kun olen "tarpeeksi iso". Vielä se aika ei ole tullut. Kontiolahden puolelta sousimme Teerisaareen, joka on 7 km pitkä ja liki 2 km leveä, mutta joka ennen Höytiäisen laskua 1859 oli vain hehtaarin kokoinen pläntti isossa vedessä. Siellä meille kerrottiin, että vielä 1950-luvulla saaressa oli asunut satakunta ympärivuotista asukasta ja että saaren oma koulu oli vasta hiljattain jouduttu sulkemaan.

Lappiin sain kosketuksen minulle viimeiseksi jääneenä kenttäkesänä 1968. Kosketus oli elävä, sillä heti ensimmäisenä aamuna olin hypätä ojanpenkalla lojuvan kyykäärmeen päälle. Se, etten toista käärmettä tavannut koko kesänä, oli minusta ihme. Tämä sattui Sodankylän Kelujärvellä, jonka lisäksi olimme majoittuneina Metsähallituksen kämpässä Orajärvellä ja Pel-

kosenniemen Kairalassa. Olin tuolloin tunnetun ivalolaisen kullankaivajan Erkki Kreivin apulaisena ja opin häneltä todella paljon sekä kivistä että lappilaisesta elämäntavasta, joka on kiireettömyydessään ihailtavaa. Yötä olimme joskus laavulla ja narrasimme puroista tammukoita, jotka paistettuina maistuivat erinomaisilta marie-keksin ja koskenlaskijan ohella. Niinpä lähdimme taas matkaan eikä kivireppu ollut enää yhtään niin raskas kantaa. Vuosien perästä siitä minulla oli tilaisuus vierailla Inarissa Erkin valtauksilla ja huuhtoa omaa kultaa, jota säilytän pienessä putkilossa arvokkaana muistona. Suuria tiloja ei aarteeni tarvitse, sillä ne yltyvät kokoluokituksessa vain hengettömän tai saivaren tasolle.

KIVENKERÄÄJÄNÄ KUUSAMOSSA

Outokumpu-yhtiötä ja sen Malminetsintäosastoa saan kiittää siitä, että se työn kautta 1960-luvulla tavallaan järjesti minulle elinikäisen harrastuksen. Sen mahdollisti yhteensä kuuden kesän kenttätöitä eri puolilla Suomea, mikä antoi hyvän pohjan kivien ja mineraalien tunnistamiselle. Apulaisena asiantuntijoiden mukana sain vähitellen tehdä itsenäisesti vaativiakin tehtäviä kuten kallioiden kaateen ja suunnan mittaamista, näytteenottoa jne. Niistä ajoista tutkimusmenetelmät ovat modernisoituneet ja tarkentuneet, mutta ihmissilmää ei voittane mikään. Vieläkin luonnossa liikkuessani olen herkkä kiinnittämään huomiota siihen, mitä maankamara mahdollisesti sulkee syliinsä. Maaston pinnanmuodostus kertoo paljon siitä, miten mannerjää on missäkin möyrinyt ja kuljettanut irtonaisia maalejeja haluamaansa paikkaan. Kuollut kivi ja kallio ovat saaneet silmissäni elon, joka saattaa jopa voimistua kotona mikroskoopin alla.

Kuusamo sijaitsee 240 metriä korkealla ylängöllä, joka on jäännemuinaisesta vuoristosta ulottuen Laatokasta Lappiin saakka. Monet jääkaudet, suuret lämpötilojen muutokset ja sateet ovat rapauttaneet ja kuluttaneet vuoriston nykyiselle tasolle. Kuusamon kallioperä jakautuu kahteen pääalueeseen, pohjoiseen liuskealueeseen käsittäen mm. Rukan seudun sekä eteläiseen graniittigneissialueeseen käsittäen Kuusamon keskustan ja sen eteläpuoleiset alueet. Raja näiden kahden välillä kulkee miltei itä-länsisuunnassa Kuusamon keskustan pohjoispuolella, joka on malmimielessä kriittisintä aluetta. On merkiliistä, että kiisuuntuminen on tapahtunut juurikivilajien kontaktissa.

Täällä vierähti elämästäni yli kolme vuosikymmentä, jona aikana Kuusamo tuli lähes läpeensä tutuksi. Kesäloma täyttyi maastopäivistä ja ajanoloon reviiirini laajeni Posiolle, Taivalkoskelle ja Sallaan asti. Kiintoisin oli kuitenkin Ruka, joka on hyvin kulutusta kestävää kvartsiittia ja jonka rinnettä pitkin kulkee massiivinen kvartsiapatja sisältäen mm. vaalean violettia ametistia. Kvartsi on piidioksidia, joka voi muodostaa kuusikulmaisia kiteitä, mikäli niillä on ollut tilaa kasvaa ja mikäli olosuhteet ovat muutoin olleet kasvamiselle suotuisat. Suurimmat Rukan alueelta löytämäni kvartsikiteet ovat olleet halkaisijaltaan 12-13 cm.

Nummiitin jäljittäminen

Yhdelle kiviprojektille Kuusamossa antoi aiheen juhannuksena 1992 kahden kuusamolaisen kivimiehen löytämä iso lohkar, jonka pinnalla erottautuivat punaiset granaattikiteet ja jonka sisällä oli havaittavissa sinertäviä viuhkamuo-dostelmia. Oletimme, että kyseessä on nuummiitti-niminen mineraali, minkä olettamuksen kivitohtori Lehtinen todisti oikeaksi. Löytöpaikka oli harvaan liikennöidyn metsäautotien varrella, josta ei ollut suoraa näköyhteyttä itse kohteeseen. Se, mikä kiven löytäjiä auttoi sen havaitsemisessa, oli pieni tihkusade, sillä nuummiitin iridisoivat värit erottuvat vain kosteasta pinnasta.

Tämä oli lähtölaukaus yli kesäkauden jatku-

neelle lohkareen selvitystyölle, joka suuntautui löytöpaikasta katsottuna kohti luodetta eli mannerjään kulkusuuntaa vastaan. Erityisessä tarkkailussa olivat nyt kaikki kalliopaljastumat sekä granaattipitoiset lohkarit, joiden perusteella olisi mahdollista rakentaa ns. lohkaraviuhka, joka kaventuessaan voisi johdattaa meidät emäkalliolle. Niinpä ajoimme laajalla säteellä pitkin metsäautoteitä ja pysähdyimme aina siellä, missä kallio pisti esiin tai missä näytti olevan runsaasti kiviä. Maasto oli suurelta osin varsin peitteistä ja sitä halkoivat laajat vesistöt. Kesän lopulla näytti siltä, että etsimämme paljastuma saa rauhassa peittyä lumen alle ja uinahtaa siellä vielä yhden talvikauden, olihan se tehnyt niin jo kymmenen tuhannen vuoden ajan. Ajattelimme myös, että uusi kevät voisi tuoda meillekin paitsi uusia voimia myös uusia ratkaisuja.

Syksy oli jo tullut ja koulut alkaneet, kun vielä ajoimme Pohjois-Kuusamoon ja etsimme oikeastaan ihan muuta kuin mihin olimme viime aikoina keskittyneet. Kuten aina, niin nytkin pyrimme säilyttämään maastossa näköyhteyden toisiimme. Harpoimme siellä yli valtaojien ja ylitimme suon toisensa perään. Pidimme myös selvänä sitä, ettei mitään voi löytää sellaisesta maastosta, jossa ei ole kiviäkään. Niinpä Eero ottaa minusta kaulaa ja viilettää jo kaukana suon toisella puolella. Minä sen sijaan jähmetyn lähes paikoilleni, kun näen kallion pistävän esiin suon keskellä. Se näyttää rapautuneelta, mutta lyön siitä silti kappaleen. Lyön toisenkin, mutta tervettä pintaa ei tule vielääkään esiin. Yksi tuttu merkki kalliosta kuitenkin löytyy ja se on nuummittia muistuttava viuhkamainen rakenne. Huudan jo Eeron perään. Sillä välin, kun hän verkkaisesti palaa, ehdin saada irti tuorettakin pintaa, jossa on selvä sininen välkeh dintä. Pakko on silloin todeta, että hyvin todennäköisesti olemme kauan etsimällämme nuummittikalliolla! Kalliosta löytyi nuummiitin lisäksi punaisia granaatteja sekä kordieriittia, kuten monista muistakin esiintymistä Suomessa. Tämä oli tuolloin järjestyksessään maamme kahdeksas ja samalla pohjoisin esiintymä. Alkuperäinen lohkar oli kulkenut kaakon suunnassa 35 km:n matkan ja levännyt rauhassa viimeisestä jääkaudesta asti. Kallio sen sijaan ei saanut rauhaa vielä

pitkään aikaan, sillä jo samana vuonna teimme alueesta valtausvarauksen.

Kaksi kivinäyttelyä

Kivinäyttelyjen rakentaminen Kuusamoon oli merkittävä askel etsimisen ja löytämisen tiellä, joka johdatti tarkastelemaan kriittisesti esille pantavien kivien edustavuutta oman lajinsa esimerkkinä sekä etsimään entistä tarkempaa tietoa niiden alkuperästä ja koostumuksesta. Tämän työn tuloksena syntyi myös molempia näytteilyitä koskeva esite, joiden laadinnassa auttoivat asiantuntijat oikaisemalla tai tarkentamalla harastelijan tekemiä mineraalimäärytyksiä.

Ensimmäinen kivikokoelma, jonka asetimme näytteille, oli Kuusamon kaupungin näyttelytilaan rakentamamme kokoelma, joka on saanut sijansa entisessä, sodalta säästyneessä sairaalassa. Näyttely saatiin valmiiksi 1992 kulttuuritoimen ja paikallisten kiviarrastajien yhteistyönä. Kivet pääsivät arvokkaaseen seuraan, sillä siihen kuuluvat vanhojen kirkkotekstiilien lisäksi mm. pienoismalli sodassa tuhoutuneesta Kuusamon vanhasta kirkonkylästä. Kiville saimme oman huoneen, jossa on yhteensä 105 näytettä, jotka ovat kaikki Kuusamon luonnosta peräisin, suurin osa Pohjois-Kuusamosta, Ruka-massiivista ja sen lähiympäristöstä. Etelä-Kuusamoa edustaa lähinnä yksi erikoisuus, Iivaaran ijoliitti, jota ei tavata muualla Suomessa. Sen mineraalit ovat tumma egiriini-augiitti ja vaalea nefeliini, minkä vuoksi kivilajia kutsutaan myös nefeliini-syenitiksi. Sen sisältämälle mustalle granaatille antoi Nils Nordenskiöld vuonna 1852 nimen "iivaariitti" Iivaaran mukaan.

Toisen pysyvän kivinäyttelyn rakensimme uuteen Kuusamon lukioon, joka valmistui vuonna 2000. Näyttelyä oli rakentamassa paikallisten kivimiesten pieni ydinjoukko, joka myös lahjoitti suurimman osan näytteistä, joita on yhteensä 113 päätyyppiä. Monia niistä täydentää useat eri variaatiot, jotka kattavat koko maailman, niin että jokainen maanosa on edustettuna vähintään yhdellä näytteellä. Lahjoittajien joukossa olivat yksityiset henkilöt ja yhteisöt läheltä ja kaukaa kuten GTK:n ja Outokumpu Oy:n monet asiantuntijat, Venäjän Karjalan Louhen piiri, Viron ystävät ja Outokummun kivikerho.

Kivitarha "viisasten kivet"

Ajatus uuden lukion pihapiiriin rakennettavastakivitarhasta oli kytkenyt mielessäni siitä lähtien, kun oli tehty päätös koulutalon rakentamisesta. Saatettuani suunnittelijan tietoon käytettävissä olevan materiaalin ja omat ehdotukseni kivitarhan suhteen, hänellä oli verrattain pian valmiina tarvittavat piirustukset sen toteuttamiseksi. Jotta suunnittelijalle olisi muodostunut selkeä kuva tarhan mittasuhteista, kävimme yhdessä katsastamassa kaikki mukaan otettavat isot kivet. Liikkuessani metsäaurauksilla ja ajaessani pitkin metsäautoteitä sitä ennen olin usean vuoden ajan pannut merkille tehtävään soveltuvat suuret kivet.

Kivet, joita on yhteensä 58 kappaletta ja joista suurimmat ovat kuution kokoisia, ovat peräisin laaja-ahkolta alueelta ympäri pitäjää ja edustavat lähes poikkileikkausta seudun kallioperän kivilajeista. Ne aseteltiin kentälle spiraalin muotoon

◀ Kivitarha Kuusamon lukion kampuksella.

Kuva Kyösti Hämäläinen.

► Viisasten kivet muodostavat "hermeneuttisen kehän".

Kuva Kyösti Hämäläinen.

siten, että kehän keskuksesta lähtien kivet muodostavat kolme sisäkkäistä ja toisistaan erkanevaa kiehistä, jotka suurenevat reunoille päin mentäessä. Kivien välit ovat tasaiset, niin että joka suunnasta katsottaessa syntyy harmoninen vaikutelma. Tuloksena on "hermeneuttinen kehä", jonka spiraalit kuvastavat tiedon vaihteista kasvamista, missä uusi tieto rakentuu aikaisemmin opitun pohjalle.

Kuusamon rajavyöhykkeellä

Lukuisat olivat retket Kuusamon rajavyöhykkeelle, jonne kuusamolaisilla oli mahdollisuus saada erityislupa eri tarkoituksiin, mutta ei yksinomaan kivien keruuseen. Niinpä keksimme anoa lupaa merjankeruuta varten, minkä luvan saimmekin: ensin yhdeksi viikoksi kerrallaan, sitten koko kesäkaudeksi. Kun lupa oli rajattu vain tietulle vartio-osuudelle, päätimme valita maaston perusteella etelän ja Kurvisen vartioalueen, jossa näytti hyvien marjamaiden lisäksi olevan kohtuullisen paljon kiviä.

Amuvarhaisella käänsimme auton nokan kohti Kurvisen kylää, reput täynnä evästä ja mieli täynnä jännitystä. Toinen meistä ajoi, toinen tutki karttaa ja punnitsi, että mistä kohdasta olisi parastapuikahtaa metsään. Ennen jalkautumista koimme yllätyksen, kun metsäautotien keskellä seisoivat kaksi hirveä tuijottaen meitä ihmeissään. Mepä pysähdyimme myös ja aloimme tuijottaa takaisin. Siinä me olimme pysähtyneinä ja ihmettelimme, me itse autossa, hirvet muutaman metrin päässä meistä. Kun kumpikaan osapuoli ei liikahtanut, viritimme ilmoille laulun "Koti maani on Suomi, Suomi armas synnyinmaa".

Hyvän tovin kuunneltuaan hirvet kääntyivät ja lähtivät pötkimään kohti Venäjän rajaa.

Marjanpoiminta sujui nopeassa tahdissa, minkä turvasi hakkuuaukean pohjoisrinne, jota pitkin haravoidessa sanko täyttyi alle puolen tunnin. Keskeytyksen sai aikaan etemme osuneet vanha karhunloukku sekä lehmän puolikas, josta oli jäljellä pelkät luut. Se oli ihmetyksen aihe, jota emme olisi uskoneet kohtaavamme. Mutta poiminta jatkui, kunnes katsoimme, että meillä oli riittävä marjasaalis kotiin vietäväksi. Niinpä oli aika jättää päivän virallinen osuus taakse ja siirtyä epäviralliseen osuuteen: kivet olivat meitä varmaan jo odottaneet!

Hanhiharju, joka oli määränpäämme, oli pian vastassamme. Ei mennyt kauan, kun vasaramme isketyivät rajusti rajavyöhykkeen kiveen. Mutta kohta näimme myös Rajavartioston auton lähestyvän leiriämme. "Antaa tulla, meillä on puhtaat jauhot pussissa", tuumasi Eero ja jatkoi hakkaamista. Niinpä autosta astui kaksi riuksaa rajamiestä, jotka tervehtivät kysymällä: "Mitäs ne pojat täällä puuhaavat"? Todistaakseni heille, että ollaan oikealla asialla, läväytin auton peräkontin auki, jossa oli kahdeksan sankoa mustikoita. Samalla kiirehdin sanomaan, että "ostakaa juuri poimittuja mustikoita"! Vastaus oli arvattu: "Meillä on marjoja omasta takaa!" Toimimme kiinnostusti vartioita siinä määrin, että heillä oli aikaa viivähtää paikalla kunnon tovi. Niinpä esittelimme heille löytämiämme kiviä ja kerroimme laajasti jalosta työstämme. Esiteltävien kivien joukossa oli monia harvinaisuuksia, jotka eivät jättäneet ketään meistä kylmäksi.

Kyösti Hämäläinen

Valkolakkiselle

Käy lehtiverhoon koivupuu
mä sulle neito hymysuu
tään laulun tahdon laulaa
Oot koulun oven sulkenut
tuon vaiheen ohi kulkenut
näin polku uusi aukee

Nyt siivillesi nouset sä
on edessäsi elämä
Se mitä sulle tuonee

Tuo ruusukimput ystävään
tään päivän muiston sulle näin
ne parhaan onnen tuokoot

Maija-Riitta Kuosmanen

Joulukuussa 2006

Talven luulis alkavan
hangen kohta kantavan
Meillä nousee rukiin oras
saappaat tallaa maantien sorass'
Ihmeellinen syksy tää
monen mieleen kyllä jää

Maija-Riitta Kuosmanen

Joulun alla 2006

On kuin näkis pahaa unta
ellei jouluna oo lunta
Mielikuvituksen lumoon hiivin
tontut lentää enkelsiivin

Maija-Riitta Kuosmanen

Mite pähkinäkakku laitetaa?

Pane pannuis lämpiämää. Ota tarpeelliset astiat ja ainekset kaapistais. Siirrä pois leipomopöyvältäis rakennuspalikat ja leikkiautot. Voitele pannuis ja kuari pähkinät. Mittaa kaks kupillist hienoi vehnä jauhoi. Työnnä pois poikais kääät jauholoist. Harjaa jauhot hänen vaatteistaa.

Mittaa jauhot uuvestaa. Sekota seulotut jauhot, leivinpulveri ja suola posliinipottii. Ota siivouskaapistais harja ja rikkakihvel ja lakase pois poikais puottamat posliinipoti kappaleet.

Ota toinen samankokone tai pienemp potti. Avvaa ovi ku ovikello soip. Tuu takasi kyökkiis. Ota poikais kääät pois taikinapotist. Pese poikais.

Vastaa telehvoonii. Tuu uuvvestaa kyökkiis. Raaputa voijeltu pannu pohjast puole senttimetri vahva suolakerros. Vie poikais toisee kammarii.

Voitele toinen pannu. Vastaa telehvoonii. Mää takasi kyökkiis, mihi sun poikais on uuvvestaa livahtanu. Ota hänen kääät pois pähkinäpytyst. Ota voitelemais pannu, jonka pohjal on kerros pähkinäkuorilo. Hyökkää poikais kimpuu, joka sinnuu pelästyksissään puotti taikinapotin lattijal.

Pese kyökkis lattia, seinät, pöytä ja tuolit. Tillaa pähkinäkakku paakarilt ja käy itte leppäämää.

Tekijä tuntematon.

Kiire

Elä kiirreeellä immeinen
ihteos pilloo,
hermos jos männöö
onko siitä illoo?
Elä pikajunan vauhtia
hyssytää aena,
vuan päevällä joskus
piäs pehkuun paena.

Toppuuta joskus tuo
tulinen tahti,
kokkeile mit on tuo
ruokalevon mahti?
Kohta jo huomoot,
kuinka on sommoo
katkasta virta,
antoo hermoille lommoo.

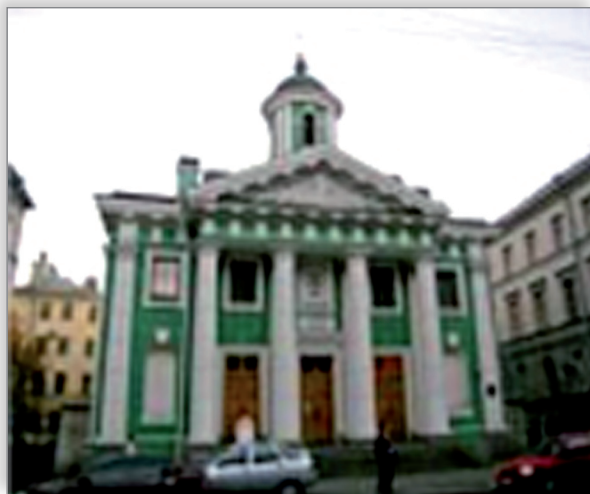
Tekijä tuntematon.

Aukeaman kuvat Irja Louhio.

Pietarissa käytiin 1910-luvulla kääntymässä evankelisluterilaiseen uskoon

▲ Pyhän Marian kirkko Pietarissa. Oikealla näkyy Suomi-talo.

Naumanen Edvard Pekanpoika (Erasmus Petrova Naumanen), s. 22.01.1861 Kuusjärvi, k. 07.02.1922 Sätös, Kuusjärvi, vihitty 29.01.1882 talollisen tytär **Riitta Maria Sakarintytär** (eli **Samuelintytär**) os **Lappalaisen**, s. 01.02.1865 Kuusjärvi, k. 25.05.1927, kanssa.

Heidät on merkitty v. 1906 muuttaneiksi Pietarista Kuusjärvelle lastensa Eenokin eli ”Einon”, s. 25.05.1902 Kuusjärvi, Sysmä ja Davidin eli ”Tatun”, s. 02.06.1904. Kuusjärvi, Sysmä, kanssa. Merkinnoista: ”Pietarista P. Marian suomalaisen seurak. pastorin viraston antaman seurakuntatodistuksen mukaan seuranneet evank.luteril. uskoon 4.1.1906.” ja ”vmo luteril./taloll.”

Pyhän Marian luterilaisen kirkon historiasta Enimmillään Pyhän Marian seurakuntaan kuului yli 17 000 jäsentä. Kirkon pihapiirissä toimi orpokoti ja suomenkielinen koulu. Enemmistöinä olivat Suomesta muuttaneet suomalaiset. Pietarinsuomalaiset työskentelivät monilla ammattialoilla ja vaikuttivat laajasti myös kulttuurin ja taiteen alueilla. Pietarissa oli tuohon aikaan run-

saasti suomalaisia eri alojen työntekijöitä sekä säätyläisiä ja yrittäjiä.

Onneksi pietarinsuomalaisista suurin osa siirtyi Suomeen kohta Suomen itsenäistyttyä, ja heitä oli vuonna 1926 enää vähän yli tuhat. Pietari oli ollut vielä 1800-luvun lopulla suomalaisten suhteen toiseksi suurin kaupunki.

Suomalaisia luterilaisia asui Nevan suistossa jo 1703, kun Pietari Suuri valtasi alueen Ruotsilta. Tsaari antoi heille vapauden harjoittaa uskontoaan. Ja vuonna 1734 uuteen Pietarin kaupunkiin valmistui puinen Pyhän Annan kirkko, jossa kävivät sekä suomalaiset että ruotsalaiset luterilaiset.

Suomalaisille rakennettiin oma kirkko Suomalaisten oma kirkko, arkkitehti Christian Paulsenin suunnittelema Pyhän Marian kirkko vihittiin tsaari Aleksanteri I:n syntymäpäivänä 12.12.1805. Nimensä kirkko sai leskikeisarinna Maria Feodorovnan mukaan.

Pyhän Marian luterilainen kirkko sijaitsee aivan Pietarin keskustassa Moikan rannan tuntumas-

sa, lähellä Eremitaasia ja on aloittanut seurakunnallisen toimintansa uudelleen nähtävästi jo 1990-luvulla, kun kirkko palautettiin uudelleen perustetulle seurakunnalle 1990-luvun alussa. Vuonna 1999 alkoivat restaurointityöt. Kirkon naapuriin on avattu Pietarin Suomi-talo, joka rakennus kuului ennen Venäjän vallankumousta Pyhän Marian seurakunnalle osana sen kirkkokartanoa, jossa toimi myös Pietarin suomalainen kirkkokoulu.

Tälle keskustan alueelle, aivan Nevski Prospektin läheisyyteen, on alun alkaen keskitetty kirkkorakennuksia, mm. Iisakin kirkko. Pyhän Marian kirkon lähellä sijaitsee myös Verikirkko, ja Moikan kanavan rannalla sijaitsee sekin rakennus, jossa sijaitsi C.G.E. Mannerheimin asunto.

Pyhän Marian kirkko täytti 200 vuotta

Pyhän Marian kirkko juhli 200-vuotistaivaltaan lauantaina 22. päivänä tammikuuta 2005 Inkerin piispan Aarre Kuukaupin johdolla. Juhlavieraiden joukossa olivat Pietarin ortodoksinen metropoliitta Vladimir sekä arkkipiispa Jukka Paarma. Metropoliitta Vladimir kuvasi luterilaisen ja katolisen kirkon välejä täysin ongelmattomiksi ja veljellisiksi.

Arkkipiispa Paarma lupaili seurakunnalle tukea urkujen hankkimiseksi, kun aiemmat urut on Venäjä siirtänyt muualle. Kirkko sai uudet urut yli 80 vuoden tauon jälkeen. Urut otettiin käyttöön 5. joulukuuta 2010. Kirkon Ulkomaanavun toteuttamaa urkuhanketta varten järjestetty keräys tuotti 589 000 euroa. Suurin osa tuloista kertyi seurakuntien lahjoituksista ja kolehdeista. Lisäksi mm. Opetusministeriö tuki

hanketta 50 000 euron erityisavustuksella.

27-äänikertaisen soittimen on rakentanut Urkurakentamo Martti Porthan Oy. Urut edustavat myöhäisbarokin ja varhaisromantiikan aikakausia ja niiden esikuvana on ollut 1700-luvun alussa vaikuttaneen urkurakentaja Gottfried Silbermannin myöhäistuotanto sekä keskieu-rooppalainen soitinperinne. Urut ovat ainoat laatuaan Venäjällä.

Hankkeen yhteydessä parannettiin myös kirkkosalin akustiikkaa. Loput keräysvarat lahjoitetaan Pyhän Marian seurakunnalle musiikkitoiminnan edistämiseksi.

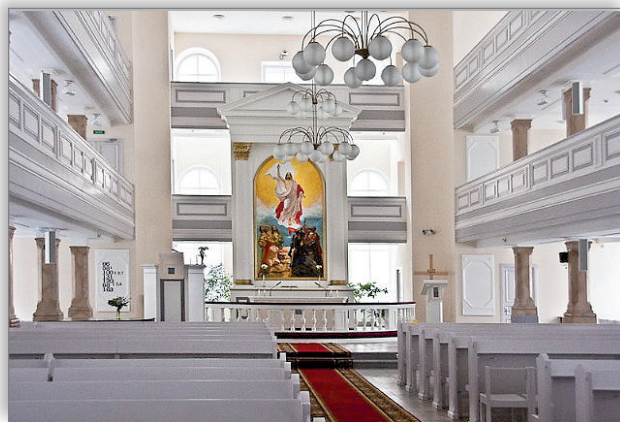
Tunnetuin Pyhän Marian seurakunnan urku-reista oli kuoronjohtajana ja säveltäjänä mainetta saanut Mooses Putro (1848-1919). Suositto Toivo Kuulan häämarssi sai Pyhän Marian kirkossa ensiesityksensä hänen soittamana.

Pyhän Marian seurakunta alkoi toimia uudestaan 1990. Jumalanpalveluksia pidettiin ensin kirkon rappusilla, sitten sisätilan huoneessa, kunnes 1995 koko huonokuntoinen rakennus luovutettiin Inkerin kirkolle. Kirkko peruskorjattiin 1999-2002 Suomen seurakuntien rahoituksella.

Pyhän Marian seurakunta on kaksikielinen ja siihen kuuluu 400 jäsentä. Jumalanpalvelusten ja seurakuntatoiminnan lisäksi kirkossa järjestetään konsertteja ja pidetään suomen kielen kursseja.

Inkerin evankelisluterilainen Pyhän Marian kirkko sijaitsee Pietarissa Suomi-talon vieressä osoitteessa Bolshaja Konjushennaja Ulitsa 8 (Suuri Tallikatu 8).

Koostanut Kari Linnamaa

Vanhat kuvat kertovat

Lähtevän sukuhaarasta Heikki Naumasen tyttäret Anna ja Helena.

▲ Anna Kuosmanen o.s. Naumanen (1901–1985) lastensa kanssa kotonaan Pajukoskella. Takarivissä vas. Else (1927–1994), Annikki (1930–), Kauko (1932–). Edessä vas. Pentti (1935–), Liisa (1939–) ja sylissä Martta (1941–1945). Kuvasta puuttuvat vanhimmat pojat Väinö (1922–2010), Olavi (1924–1977) ja nuorin tyttö Irja (1946–).

Kuva on otettu noin vuonna 1944. Kuva Pentti Kuosmasen albumista.

◀ Helena Hiltunen o.s. Naumanen (1898–1982), ympärillä osa lapsista perheineen 1950-luvun lopulla. Takarivissä vas. Hugo Helenan poika Hiltunen (synt. 1921), sylissä tyttänsä Paula, vaimo Kerttu, Pekka Helenan poika Hiltunen (synt. 1929–), hänen vaimo Edith, Ville Hiltunen Eevan aviomies, Marjatta Helenan tyttö Hiltunen (synt. 1927), Eeva Helenan tyttö Hiltunen (synt. -31) on Ville Hiltusen vaimo. Eevan lapset edessä vas. Iiro Juhani ja Mirja Helena.

Kuva Pentti Kuosmasen albumista.

NAUMASEN SUKUSEURA RY:N JÄSENET

Asikainen Mika	Sirkka	Naumanen Mauri	Outokumpu	Pakkalen Riina	Jakokoski
Elonen Annikki	Sipoo	Naumanen Pirkko	Outokumpu	Pakkanen Martti	Outokumpu
Gauthier Kaisu	Canada	Naumanen Petri	Outokumpu	Piiparinen Raimo	Viinijärvi
Haapasalo Rauha	Outokumpu	Naumanen Pekka	Vantaa	Pulli Anja	Outokumpu
Hakkarainen Martti	Riihimäki	Naumanen Vilho	Ylöjärvi	Ratilainen Riikka	Outokumpu
Hakkarainen Sirpa	Helsinki	Naumanen Heikki	Palokka	Riikonen Liisa	Outokumpu
Halttunen Mirja	Kouvola	Naumanen Matti	Outokumpu	Riikonen Jyrki	Outokumpu
Hiltunen Sari	Ylämylly	Naumanen Sinikka	Outokumpu	Riikonen Eija	Outokumpu
Hiltunen Iiro Juhani	Ruotsi	Naumanen Jarno	Joensuu	Räsänen Riitta	Somero
Hirvonen Tarja	Mäntsälä	Naumanen Terttu	Viinijärvi	Räsänen Arto	Helsinki
Hämäläinen Kyösti	Ylämylly	Naumanen Tapio	Viinijärvi	Rönkkö Seija	Harinjärvi
Ikonen Katri	Kangasala	Naumanen Tapani	Vaajakoski	Seilonen Tuire	Ylämylly
Karttunen Riikka	Lehmo	Naumanen Keijo	Valkeala	Siitonen Pirkko	Kuopio
Kettunen Saara	Outokumpu	Naumanen Mira	Helsinki	Siitonen Pekka	Kuopio
Kontkanen Esko	Vantaa	Naumanen Anne-Mari	Joensuu	Silvennoinen Ritva	Joensuu
Kontkanen Raija	Joensuu	Naumanen Jari	Riihimäki	Soukka Maili	Lohja
Koponen Maija	Outokumpu	Naumanen Liisa	Outokumpu	Stenius Marja Liisa	Espoo
Koponen Aino	Pieksämäki	Naumanen Kauko	Outokumpu	Taipale Suoma	Helsinki
Koskenkorva Pirjo	Karkkila	Naumanen Merja	Helsinki	Taipale Erkki	Helsinki
Koskenkorva Aino	Viinijärvi	Naumanen Eeva	Outokumpu	Taipale Susanna	Tampere
Kuivalainen Maila	Joensuu	Naumanen Raija	Lohiranta	Tirronen Päivi	Mikkeli
Kuosmanen Ari	Jyväskylä	Naumanen Eveliina	Kirkkonummi	Tolonen Lea	Outokumpu
Kuosmanen Kauko	Espoo	Naumanen Veikko	Vantaa	Turunen Kati	Joensuu
Kuosmanen Pentti	Outokumpu	Naumanen Mirja	Vantaa	Vainio Meri	Hämeenlinna
Kuosmanen Pirjo	Joensuu	Naumanen Heikki	Outokumpu	Vihervalli Annikki	Kempele
Lahtinen Pinneli	Nummela	Naumanen Arvo	Outokumpu	Viljamaa Lea	Lempäälä
Lappi Ritva	Espoo	Naumanen Päivi	Outokumpu		
Linnamaa Kari	Helsinki	Naumanen Ritva	Espoo		
Luostarinen Harri	Heinävesi	Naumanen Ritva	Valkeala		
Louhio Irja	Helsinki	Naumanen Virpi	Varkaus		
Matinlassi-Röntynen		Naumanen Pekka Timo	Juuka	LAPSIJÄSENET	
Seija	Kempele	Naumanen Matti	Suhmura	Naumanen Tatu	Outokumpu
Myöhänen Raija	Kajaani	Naumanen Liisa	Suhmura	Naumanen Reetta	Outokumpu
Naumanen Olavi	Outokumpu	Naumanen Carolina	Suhmura	Naumanen Simo	Porvoo
Naumanen Aune	Outokumpu	Naumanen Katja	Joensuu	Naumanen Siiri	Porvoo
Naumanen Reijo Olavi	Outokumpu	Naumanen Raimo	Kuopio	Naumanen Enni	Porvoo
Naumanen Raimo	Outokumpu	Naumanen Paula	Porvoo	Naumanen Lempi	Porvoo
Naumanen Eila	Outokumpu	Naumanen Jari	Tuusula	Tirronen Aapo	Mikkeli
Naumanen Tauno	Joensuu	Naumanen Olavi	Jämsä	Tirronen Ossi	Mikkeli
Naumanen Pirkko	Joensuu	Naumanen Maarit	Helsinki	Tirronen Sanni	Mikkeli
Naumanen-Salmela		Norppa Sirkka	Mikkeli	Tirronen Pihla	Mikkeli
Tiina	Kuopio	Oinonen Raili	Ylämylly		

TIEDOTTEITA

Myytävänä viirejä

Isännänviiri: saatavana vain tilauksesta

Pöytäviiri: hinta 33,5 €/klp (10 kpl)

Lisätietoja:

Tauno Naumanen puh. 050 403 9541 tai

sähköposti tauno.naumanen@netti.fi

Mainoshinnat tähän lehteen: – koko sivu 180 €

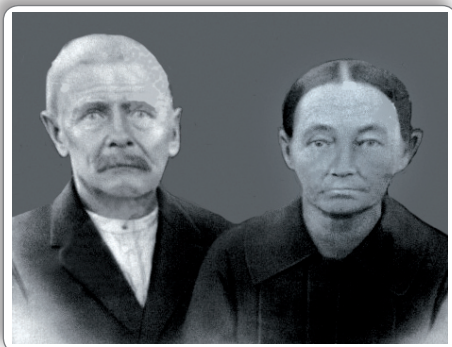
– 1/2 sivu 90 €

– 1/4 sivu 45 €

Seuraava lehti ilmestyy 2016

Lehden materiaali tulee toimittaa lehtitoimikunnalle 30.1.2016 mennessä. Toivomme mahdollisimman monen osallistuvan materiaalin keräämiseen. Kaikki on tärkeää, niin nykyinen elo kuin vanhojen aikojen muistelu.

Oikaisu

Lehti n:o 8, sivulla 26 kuvatekstissä oli väärä syntymävuosi. Maria Simontr Iljoffin oikea syntymäaika on 17.8.1881.

NAUMANEN OY

Joensuu • Kuopio • Siilinjärvi • Pieksämäki • Juuka • Nurmes

KAIKKEA RAKENTAMISEEN JA REMONTOINTIIN

